

10. Cōt. 2.

set, nisi illaberentur animæ nostræ. quia ut dicitur 1. ad Corinth. Nullus scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui est in ipso. Solus ergo spiritus hominis, vel ille, qui potest illabi huic spiritui, potest scire cogitationes hominis: Dæmon autem, nobis inuitis, scit huiusmodi cogitationes, ergo &c.

Præterea quædam Glo. Luce. 8. super illo verbo: Ecce homo habens Dæmonium &c. dicit, quod intraverat Diabolus, unde exierat Christus. Sed Christus exierat de spiritu, ergo & Diabolus ipsum spiritum subintravit.

IN CONTRARIUM est, quia Aug. de fide ad Petrum loquens de Angelicis spiritibus dicit: Inest singulis terminus naturalis, quo à se invicem distinguuntur, quia unus eorum in altero non est.

Dub. I. Lateralis.

An Dæmones humanos sensus illudere possint. Conclusio est affirmativa.

D. Tho. 1. p. q. 111. art. 4. Et lib. 3. contra Gent. cap. 71. possunt. Et in q. disp. de Ver. q. 11. art. 1. D. Bonau. d. 8. p. 2. art. 1. q. 3. Ric. d. 8. q. 9. Tho. Arg. d. 8. q. 1. art. 2. Biel d. 8. q. 2. art. 3. concl. 3. Dur. d. 8. q. 4. Capri. d. 8. q. 1. in fine Bartho. Syb. 3. dec. cap. 5. q. 1.

Natura corporalis quod obediatur Angelo.

MATERIA autem queritur: Vtrum Dæmon possit illudere sensus humanos. Et videtur, quod non, quia huiusmodi sensus non sentiunt, nisi per impressionem formæ sensibilis. Si ergo angelus, vel Dæmon posset immutare sensum hominis, posset & imprimere formas sensibiles. sed natura corporalis non obedit Dæmoni, vel angelo secundum motum ad formam, sed solum ad ubi, ergo &c.

Præterea si angelus, vel Dæmon potest facere aliquid apparere, hoc non erit nisi movendo spiritus, & humores, quia solo motu ad ubi obedit sibi natura corporalis. Queremus ergo: Vtrum in illis humoribus, vel spiritibus sint formæ sensibiles in actu, vel in potentia: non autem sunt ibi in actu, cum non actu sentiamus per eas, ergo sunt ibi in potentia. Sed, quod est in potentia, non agit, quantuncunque ergo moveant spiritus, & humores, in quibus sunt formæ sensibiles in potentia tantum. Propter hoc non movebunt sensus, nec poterunt eis facere aliquid apparere.

Tomo 3.

Tomo 3. cap. 7.

Præterea secundum Aug. 9. super Gen. Id faciunt angeli in productione rerum, quod faciunt agricolæ in productione arborum. Et 3. de Tri. dicitur, quod quicquid faciunt angeli, faciunt per semina adhibita. ergo nihil possunt facere nisi eo modo, quo natura faceret, nec possunt sensus immutare, nisi eo modo quo naturaliter immutantur: sed naturalis immutatio sensuum est per objecta exteriora, non ergo poterunt mutare sensus, nisi prout adhibent objecta exteriora,

A sed hoc non est decipere sensus, ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia Exo. 7. dicitur de maleficis, quod per incantationes Aegyptiacas, & arcana quædam fecerunt similiter, sicut & Moyses, ubi dicit Glo. quod Diabolicis figmentis spectantium oculos deludebant.

Dub. II. Lateralis.

An Spiritus immutare possint partem intellectivam. Conclusio est negativa.

D. Bonau. d. 8. p. 2. art. 1. q. 4. Ric. d. 8. q. 11. Biel d. 8. q. 2. Dub. 1. Th. Arg. d. 8. q. 1. art. 3. Capri. d. 8. q. 1.

B

MATERIA autem queritur: Vtrum huiusmodi spiritus possint immutare partem intellectivam. Et videtur, quod sic, quia sicut se habent colores ad sensum, sic se habent phantasmata ad intellectum: sed, qui pro libito posset facere colores exteriores, posset pro libito mutare sensum, ergo qui potest immutare phantasmata, potest pro libito immutare intellectum.

Præterea: Vnus Angelus illuminat alium, ergo mutat intellectum eius. cum ergo intellectus hominis teneat infimum gradum in ordine intelligentiarum, à qual ibet substantia separata immutari poterit huiusmodi intellectus.

C

IN CONTRARIUM est, quia, ut dicit Dam. lib. 1. cap. 16. Spiritualis natura ubi operatur, ibi est. Si ergo spiritus, siue bonus, siue malignus potest immutare intellectum, poterit esse in ipso intellectu, & per consequens illabi a se.

Præterea, quod non tangit non agit. si ergo spiritus, siue bonus, siue malignus, agit in intellectu, attinget ipsum in actu, sed cum utrunque sit impartibile, non poterit ipsum attingere: nisi totum attingat totum, hoc autem esse non poterit, nisi unum sit intimum alteri, sed hoc est proprium soli Deo, quod sit quid intimum in rebus, ergo &c.

Dub. III. Lateralis.

An Spiritus immutare possint partem affectivam. Conclusio est negativa.

D

D. Tho. 1. p. q. 111. art. 2. Et in q. disp. q. 22. de Verb. art. 9. Et de Malo q. 15. art. 11. D. Bonau. p. 2. d. 8. art. 1. q. 5. Henr. Gand. Quod. 3. q. 13. Gabriel. lect. 31. Can. 50. Dur. d. 8. q. 5. Ric. d. 8. q. ult. Capri. d. 8. q. 1. Tho. Arg. d. 8. q. 1. art. 4.

MATERIA autem queritur: Vtrum Dæmon possit immutare partem affectivam. Et videtur, quod sic, quia dicit in Psalmo: Immissiones per angelos malos, sed immittere malas cogitationes, quod videtur

Ps. 77.

videtur competere Angelis malis, est nos tentare & immittere malas affectiones, sed hoc est immutare vim appetitiuam, ergo &c.

Olea. 7.

Præterea super illo verbo Osee: Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus, dicit Glo. marginalis, Hæreticorum corda, igne Diaboli succenduntur, ut in eis coquatur numerus Antichristi: sed succedere, siue incendere pertinet ad vim appetitiuam, ergo &c.

Ad. 1.

Præterea Act. ubi nos habemus: Cur tentauit Sathanas cor tuum, Glo. marginalis dicit, q̄ alia translatio habet: Quare impleuit Sathanas cor tuum. ubi Beda ait, q̄ Sathanas implet cor cuius callida, & frauduleta deceptione, animam in affectus malitiæ trahens cogitationes in incen-
tua vitiorum, ergo &c.

IN CONTRARIUM est, quia liberum arbitrium est potentissimum sub Deo, ut Sancti credunt, & voluntas potissimè est libera, non ergo ab aliquo infra Deum potest opprimi, vel immutari.

Resolutio Art. V.

Deus sicut solus anima intus est, ac intus operatur, ira solus ipse anima illabi potest, quia illabi non solum est esse cum corpore, & in corpore, sed in essentia ipsius corporis est.

RESPONDEO dicendum ad quæ-
tionem primam, utrum Angelus,
vel Dæmon possit illabi animæ, q̄
Aug. de Eccl. Dogm. planè dicit Dæ-
mones per energicam operationem

nō credimus mēti substantialiter illabi, vel aīe, sed applicatione, & cōuersione vniri. Et subdit: Illabi autē mēti, illi tantū possibile est, qui creauit ea, qui natura existens incorporeus, captabilis est suæ facturæ. Solus ergo Deus potest illabi menti humanæ, siue animæ rationali: sed cum spiritus malignus, & multo magis spiritus bonus possit esse simul, ubi est anima, quia potest esse in eodem corpore cum anima, & potest esse totus, ubi est anima tota, mirū est, quomodo non illabitur ei.

Sciendum ergo, q̄ ista quatuor ad inuicē multum differunt, videlicet esse simul cum aliquo, & esse in essentia eius, & illabi ei, & afficere, siue p̄ficere ipsum. In rebus. n. creatis, quæ eodem modo comparantur ad aliquid, sicut duo corpora eodem modo comparantur ad locum, duæ animæ eodem modo comparantur ad sua corpora, duo spiritus eodem modo comparantur ad id, in quo operantur, nullo modo talia simul esse possunt, ut secundum naturæ cursum nunquam duo corpora sint simul, nunquam duæ animæ in eodem corpore, nunquam duo spiritus in eodem loco, & si esset possibile esse duos Deos, ubi esset vn⁹, non esset alius, & ubi esset essentia vnus, non esset alterius. Quod enim personæ sibi in se, hoc est ex vnitatem essentia, ut quia filius est idem realiter, quod substantia Patris, & substantia Patris est in patre, ideo propter vnitatem substantia, & filius est in patre, & pater in filio, & spiritus

A sanctus in vtroque, & qualibet persona in qualibet. Sed si essent plures Dii essentialiter, ubi vnus esset, alter esse non posset. Sic ergo censendum est de his, quæ eodem modo comparantur ad locum, sed de his, quæ diuersimode, ut quia aliter comparantur ad locum, vel ad id, in quo sunt, anima, & corpus, vel Angelus, & corpus, vel Angelus, & anima, ideo ubi est corpus, ibi est, & anima, sic etiam ubi est corpus ibi potest esse Angelus, immo quia Angelus potest operari in corpore, potest esse & in ipso corpore, hoc etiam modo ubi est anima, ibi potest esse Angelus, vel Dæmon, quia in eodem corpore potest esse anima, & huiusmodi spiritus.

Sed aduertendum, quod aliter Angelus est ubi est corpus, & aliter ubi est anima, quia sic potest esse Angelus ubi est corpus, quod etiam est in ipso corpore, sed sic est Angelus in eodem corpore ubi est anima, q̄ tamen non est Angelus, siue bonus, siue malus in ipsa anima. Dicimus enim, q̄ licet spiritus possit esse ubi est corpus, & in corpore, non tamen potest esse in anima, licet sit ubi est anima, nam, quia corpus est in loco per quantitatem, & spiritus potest esse ubi est quantitas corporis, ideo spiritus pōt esse ubi est corpus, sed dicitur esse spiritus in corpore, quia corpus extendit extensione suæ quantitatis, igitur si spiritus pōt esse ubi est quantitas corpori, & pōt esse intra quantitatem corporis, cū corpus extendatur p̄ extensionem suæ quantitatis, consequens est, q̄ possit esse intra corpus, & subintrare corpus, & esse in corpore. Sed si corpus esset in loco p̄ quantitatem, & nō extenderetur extensione quantitatis, posset esse spiritus ubi esset corpus, sed non posset esse in corpore. Et quia anima rationalis quamdiu est coniuncta corpori, est in loco per suum corpus, & p̄ quantitatem sui corporis, non tñ extenditur extensione corporis, ideo spiritus, qui potest esse simul cum quantitate corporis, & cum corpore, & in corpore, poterit esse simul cum anima, sed nō in anima. Sed si esset anima separata, & non esset in loco per quantitatem corporis, sed per applicationem suæ virtutis, sicut sunt aliæ spirituales substantia, tunc spiritus nec posset esse cum anima, nec in anima. Aliud est ergo esse simul cū aliquo, & in aliquo, ratione cuius diuersitatis aliter comparatur spiritus ad corpus, aliter ad animam rationalem coniunctam corpori, aliter ad animam rationalem separatam, & ad quemcunque spiritum creatum separatam. Nam spiritus, loquendo de spiritu creato, potest esse simul cum corpore, & in corpore, & potest esse simul cum anima corpori coniuncta, sed non in anima, sed cum anima separata, & cum alio spiritu creato, non potest esse, nec simul cum ipso, nec in ipso. Et licet spiritus creatus possit esse simul cum corpore, & in corpore, non tamen propriè dicitur illabi corpori, nam ad hoc, q̄ spiritus sit in corpore, sufficit, q̄ sit intra quantitatem corporis, sed tunc propriè diceretur illabi corpori, quando esset intra essentiam corporis. Alia est. n. cōsideratio corporis, ut quædam essentia est: & alia, ut quid extensum est,

re esset plures Dii &c. mul esse hā possent.

Spiritus, & corpus possunt esse simul.

Spiritus quo modo in anima.

Spiritus quo modo esset, ubi esset corpus.

Tomo 1. cap. 11.

Esse simul non posse quæ sint.

Vide Doct. 1 sent. d. 17. p. 2 q. 1. 3. Et 4. Quol. q. 1. Et Seco. 2. 3. ten. d. 2. q. 1.

* Filius est in Patre, & Pater in filio, & Spiritus 33. 39. in v. trogi. 51. au-

Illabi quomodo potest sit corpori

est, & si hæc duo idem sunt subiecto, quia ipsa substantia corporis extenditur extensione quantitatis, propter quod quicquid potest esse intra quantitatem corporis, potest esse in substantia corporis, ut extensa est, sed non ut substantia est. Nam formaliter illa duo valde differunt. quare, & si potest esse spiritus intra substantiam corporis, non tamen potest ibi esse, ut substantia est, sed, ut extensa est. Propter quod si posset esse substantia corporis non extensa, intra talem substantiam spiritus creatus esse non posset. Cum enim essentia dicatur ab esse, ut dicit Augu. 7. de Trinit. cap. 1. Illud propriè intrat essentiam rei, ut essentia est, quod facit ad esse rei, & quod rem in esse conseruat, & sine cuius præsentia, & intimitate essentia rei etiam ad momentum esse non posset, quod solius Dei est proprium. Et secundum hoc potest intelligi Glo. illa interlinearis super illo verbo Abac. 2. * Dominus in templo sancto suo.

Vbi dicit, quod assistere potest simulacris spiritus immundus, sed intrinsecus esse non potest. spiritus enim immundus, vel quicunque spiritus creatus, qui non est forma corporis, & qui non facit vnum secundum esse cum corpore, dicitur assistere, & non intrinsecus esse cum corpore, quia non potest esse intra substantiam, vel essentiam corporis, ut essentia est, licet possit esse intra eam, ut extensa est. Forma autem quia facit vnam essentiam compositam cum sua materia, & quia perficit ipsam essentiam materiæ, secundum quod huiusmodi; ideo dicitur esse in essentia materiæ, ut essentia est. * Nihil autem est in essentia rei, ut essentia est, nisi sit perfectio essentia rei, vel pars essentia, vel nisi plus faciat ad esse rei, quàm etiam ipsa essentia rei, ut ex hoc magis sit intimus rei, quàm ipsa res sibi. Angelus itaque potest esse simul cum corpore, & in corpore, sed non potest esse in essentia corporis, ut essentia est, nec illabitur corpori. Anima autem est simul cum corpore, & in corpore, & in essentia corporis, ut essentia est, cū sit perfectio eius, sed non propriè dicitur, quod illabatur corpori, quia illud, quod illabitur, intelligitur esse differens per essentiam, & non facere vnam essentiam cum eo, cui illabitur. anima autem facit vnam essentiam compositam cum corpore. Sed * Deus est simul cum sua creatura, & est in qualibet sua creatura, & in essentia cuiuslibet creaturæ, ut essentia est, & illabitur essentia cuiuslibet creaturæ, quia differens essentialiter à qualibet re, & non faciens vnam essentiam cum aliqua re, est intimior cuiuslibet rei, quàm sit res ipsa sibi. Vnde Augustinus loquens de hac intimitate Dei in 3. Confess. dicit: Tu autem eras intimior intimo meo. Patet ergo, quomodo differunt prædicta quatuor, quorum vnum scilicet esse in essentia alicuius duplicem habet intellectum. quia si illa essentia est extensa, poterit aliquid esse in essentia ali-

A cuius, vel, ut extensa est, vel, ut essentia est. Differunt ergo ista. 5. esse simul cum aliquo, & esse in aliquo, ut extensum est, & esse in eo, ut essentia est, & illabi ei, & perficere ipsum. Spiritus ergo, ut comparatur ad aliam speciem, vel ad animam separatam, nullum prædictorum habet, ut comparatur ad animam coniunctam, habet vnum de prædictis, quia potest esse simul cū anima, sed non in anima: ut comparatur ad corpus, habet duo de prædictis, quia potest esse simul cum corpore, & in corpore, sed non in essentia corporis, ut essentia est. pp quod nec propriè illabitur corpori, nec perficit corpus. Anima autem comparata ad corpus, habet quatuor de prædictis, quia est simul cum corpore, & in corpore, & in essentia corporis, ut essentia est, & est perfectio corporis. Deus autem habet quatuor de prædictis respectu cuiuslibet creaturæ, quia est in ea, & cum ea, & in essentia eius, & illabitur ei. Quod si queratur, quare omnia prædicta. 5. non possunt alicui competere? Dicemus, quod illabi, & perficere modo, quo diximus, oppositionem habent ad inuicem, ut illud dicatur illabi, quod habet per se essentiam differentem, illud dicatur perficere, quod habet essentiam inhaerentem, accipiendo inhaerere largè, prout, omnis forma dicitur esse in sua materia, vel subiecto.

Rursus si queratur, quare nulli competunt tria de prædictis, nisi competat & quartum. Dicemus, quod nihil potest esse in essentia rei, ut essentia est, nisi quia vel perficit ipsam, vel illabitur ei. nam si essentia, ut essentia respicit esse, nihil erit in essentia, secundum quod huiusmodi, nisi quod dat formaliter aliquod esse, vel quod illabitur ei, ipsam conseruans in esse.

RESP. AD ARG. ART. V.

Ad primum dicendum, quod malignus spiritus dicitur facere vnum spiritum cum eo, quod vexat: non quia ei illabatur, sed quia ei applicatione, & oppressione vniatur, ut patuit per August. in de Eccle. Dogmatibus.

Ad secundum dicendum, quod spiritus malignus scit cogitationes nostras, non, quod illabatur menti nostræ, nec quod huiusmodi cogitationes in se videat, sed quia per aliquos effectus factos in corpore, huiusmodi cogitationes sibi innotescunt, nunquam enim, vel raro valde potest esse aliqua cogitatio in corde, quin vel exterius, vel saltem interius reluceat, aliquod signum in corpore, pp quod Dæmonibus cogitationes hominū inde innotescunt, ut in * quæstionibus nostris de cognitionibus Angelorum diffusius diximus.

Ad tertium dicendum, quod illa Glo. non est intelligenda de ingressu secundum substantiam: sed

Effect alio,
& cum alio
multis mo-
dis coniungit.

Quest. de co-
gni. Angel.
ante 2. sent.

Tomo 2.

* Dominus
in templo
sancto suo
quid.
Dæmones
Idolis quo
erant. supra
non semel.

* Quid sit
in essentia
rei.

* Deus il-
labitur cui-
libet suæ
creaturæ.

Tomo 1.

sed secundum effectum. Nam licet Dæmon per substantiam non possit esse in anima, potest tamen in ipsa causare culpam, qualitercunque hoc faciat, vel persuadendo, vel imaginationem commouendo, & ex hoc ad peccandum incitando, vel qualitercunque aliter agendo, ergo in anima potest esse gratia, quam efficit Deus, & culpa, ad quā primo mouet Diabolus. tunc ergo in anima intrat Diabolus, vnde exit Christus, qñ incipit esse culpa, vbi erat gratia.

Resolutio Dub. I.

Dæmon potest illudere sensus ex parte rei, medij, organi, & quantum ad figuram, colorem, & imaginationem.

D id autem, quod querebatur: Vtrum Dæmon possit eludere sensus hominis, tam interiores, quàm exteriores; Dicit debet, quòd de hac materia loquitur Aug. de Ciuitate Dei. in 10. libro. ponit huiusmodi illusionē esse in sensibus, & ipsos sensus Diabolū sopiēdo ī 18. li. huiusmodi: c. illusionē pōnit posse ēē fictis coloribus hoc faciēdo dicēs. Quod n. hoīes faciunt coloribus corporalibus, & veris hoc Dæmones, vt ait, figuris fictis facillimē possunt, in 18. ca. 16. & deinceps eandē rationem assignat cum eo, quod dixerat in 10. volens, quòd Dæmones sopiēdo sensus, & immutando phantasticum organum, nos deludāt. Vel ergo talis erit & delusio per fictionē colorū, vel sopiēdo sensus, vel erit tertio modo per immutationem medij, quæ ad fictionem colorum reduci potest. Cum enim res sensata perueniat ad sensum per medium: adeo, quòd sensui videatur vnum pro alio, vel hoc erit ex parte rei sensata, vel ex parte medij, vel ex parte organi sensitui. Ex parte quidem rei sensata, quia idē & columba prout columba ipsum aliter, & aliter vertit: alium, & alium colorem præterdī, & duæ incisuræ vnus, & eiusdem panni, vario modo ad inuicem coniunctæ, prout in vna incisura ibunt pili ad aliam partem, quàm in aliam, alium, & alium colorem videbuntur habere, vt si sint ambæ incisuræ coloris nigri, videbit vnus color nigrior, quàm alius, vel aliter niger, quàm alius. Et ad hunc fortē modum delusionis spiritus reduci posset, cum in speculis multum concavis facies videatur euerfa. Et sicut fit delusio sensus, prout res sensata aliter, & aliter se offert sensui, sic potest fieri talis delusio ex parte ipsius medij, vt & remus in aqua, quia videtur per duplex medium, potest sic se habere, quòd videatur fractus, vel plicatus, & Sol in suo ortu ratione vaporum se interponentium in medio, videtur aliquando rubeus, & Luna in suo ortu ratione vaporum, videtur maior, propter huiusmodi interpositionem, quàm sine interpositione apparet.

To. 1. cap. 11 & li. 18. c. 1. & 17.

* Illusio sensuum a Dæm. facta tribus modis.

* Columba collum variū vade.

* Remus cut in aqua videtur fractus, aut duplex, nec, propter hoc de cipitur sensus citra proprium obiectum ex 2. de anima 6. 63. mo.

A Tertio modo potest fieri delusio in sensibus, propter immutationem ipsorum sensuum, modica enim immutatio ī sensu ludificat sensum, vt appareat sensui, quòd non est. Sicut videmus in freneticis, quòd propter ascensum fumositatum ad cerebrum, videtur eis videre, quæ non vident, sic videmus etiam in dormientibus, videlicet, quòd quia tunc calor, qui est instrumentum animæ in sentiēdo, se retrahit ad interiora, ideo sensus exteriores manent sopiti, vt per eos sentire non possimus. Propter quod tunc potissimē viget imaginatio. Nam vtimur tunc phantasmatis tanquàm rebus, & quæcunque phantasiatur, vel imaginamur, credimus in re sic esse.

B Ad hos tres modos autem illusionis possunt adaptari verba Aug. vt id, de coloribus fictis referatur ad obiectum, vel medium, vt ex diuersitate obiecti, vel ex variatione medij dicantur esse coloris ficti, vel figuræ fictæ: sopire autem sensus, vel immutare organum phantasticum referatur ad immutationem organorum sensuum. Et vt de singulis specialiter tractemus: dicemus, quòd sicut ex alia, & alia situatione videtur obiectum alterius, & alterius coloris, sic multis alijs modis, quos nouerunt Dæmones melius nobis, possunt hic Dæmones efficere, vel secundum Aug. 10. de Ciui. cap. 10. hoc faciunt Dæmones lapidibus, & herbis. Sicut ergo naturale est, quòd tale obiectum tale apparet. Sic virtute lapidum, vel herbarum fieri fortē poterit, quòd alterius coloris, & alterius figuræ appareat. Possunt etiam hoc facere non solum obiectum aliter situando, vel medicamenta aliqua adhibendo, sed etiam corpora exterius formando. Nam sicut in assumptione corporum facillimē corpora, & formant, & deponūt, sic etiam ex tali agilitate formationum, & dissolutionum corporum, quæ assumunt, varia, & influenta possunt facere apparere. Et quod dictum est de obiecto, potest etiam adaptari ad medium, vt tales apparitiones faciant diuersificando medium. Nam diuersificatio medij facit diuersitatem in figura, sicut posuimus exemplum de aqua, quòd & lignum rectum ibi videtur esse plicatum, & facit diuersitatem in magnitudine, sicut quòd videtur per cristallum, apparet maius, facit diuersitatem in colore, sicut quæ videntur per vitrum rubeum, apparet rubra, quæ per croceum crocea. Dæmones ergo omnibus his modis, sicut optimē nouerunt, variare medium possunt, & nostros sensus illudere.

D Est autem & tertius, vt dicebatur, illusionis modus immutando phantasticum organum, & sopiēdo sensus. Si enim per ascensum fumositatum potest sic desiccari organum phantasticum, vel immutari, vt videatur nobis videre, quæ non videmus: Dæmon, qui adhibendo semina, potest talem desiccationē facere, vel sic organum immutare, potest facere nobis apparere, quæ vult: nisi virtute diuina impediatur.

Et non

dō fit in debita distantia, organū sit bene dispositū, nec non & medium. Nam si spectemur colorē per sumū, omnis color est rubeus. Vide pro hac difficultate Theo. 124. Zima. 12. & Themistius. Et intelligit hęc ppositio de sensu particulari per se, cui si sensus communis admisceatur, siue phantasia, decipi potest: sensus vero particularis per accidēs. De hoc idē infra d. 23. q. 2. art. 4. 20. 8. Aug.

* Lignum in aqua cut videtur plicatum.

Er non solum hoc potest organum phantasticum immutando, sed etiam ipsos sensus sopiendo. Nam si hoc modo sopiuntur sensus, quia calor ad interiora regreditur, & ex hoc remanent sensus sopiti, cum ad nutum Dæmonis obediat materia corporalis ad motum; potest Dæmon spiritus, & humores, ubi referuatur talis calor, ad interiora reuocare, vt sic remaneant sensus sopiti, & vt sic fiat sensus, quemadmodum sit in somnis, vt similia ei appareant, quæ apparerent in somnis. Propter quod potest talibus apparere sic illis, quod sint aues, vel quod sint Lupi, vel quod sint asini, sicut homines multoties somniant se volare, & habere alas, vel habere effigiem animalis quadrupedis, vel volatilis: nec oportet, quod sic illusus dormiat, sed sufficit, quod sic habeat illusum sensus, quod ei hoc appareat, sicut & dormientibus apparere consuevit.

De huiusmodi autem illusionibus loquitur August. 18. de Ciuitate Dei, qui socios Diomedis dicit fuisse conuersos in aues: & in insula illa, ubi erant, eis, qui erant de stirpe Græcorum, quietæ erant aues illæ: & blandiebantur eisdem. alienis vero graues, & molestæ erant. Sic eodem lib. cap. 18. recitat de Circe illa maga famosa, quæ socios Vlixis mutauit in bestias. Et ibidem quasdam gentes transeuntes quoddam stagnum, dicit fuisse mutatos in Lupos. Et, vt ait, post lapsum quoddam tempus reformabantur in homines. Sic etiam eodem lib. cap. 18. recitat, de quibusdam mulieribus stabularijs, quæ arte Magica homines vertebant in asinos per esum casei, qui & onera portabant, & finito opere redibant, & fiebant homines. In quibus omnibus duplex posset esse dubium, videlicet quantum ad sic immutatos, & quantum ad eos, quibus sic immutati apparebant. Quartum autem ad sic immutatos poterat Dæmon sic immutare organum phantasticum, vel sic retrahere ad interiora calorem. vt sensus remanerent sic sopiti, quod talia viderentur eis; qualia apparent in somnis. Quantum autem ad eos, quibus apparebant, dicit August. in lib. præfato, corpora sic immutatorum in aliquo loco ab habitatione hominum remoto sopita teneri. Alijque Dæmones poterant corpora assumere, vel auium, vel bestiarum, & vt illi homines sopiti sibi tales viderentur esse, etiam & alijs propter Dæmones talia corpora assumptes, viderentur illi homines sic esse mutati, & tales existere. Credibile est autem hunc modum esse, quandiu durat talis illusio.

Et si quæreretur, quomodo possent illi per tanta tempora sic sopiti, viuere; dici posset, quod subtile, & modicum est illud, quod naturam sustentat. Ideo posset Dæmon toto illo tempore, secundum quod requirit natura, aliud quod alimentum in corpus trajicere, vnde fuisse

taretur corpus. Sed si modicum durat talis illusio, non est conueniens, vt etiam illusio sibi talis videatur propter sopitos sensus, vel propter immutatum organum Phantasticum: & etiam vt assistentes ipsum talē esse credant, propter immutationem obiecti, vel medij, vel propter immutationem factam in sensibus eorum.

Aduertendum autem, quod, vt præter sopite sensus, & immutare organum phantasticum, demus tertium modum illudendi sensus; dicemus, quod res visa, ideo talis apparet, quod dextrum videtur dextrum, & sinistrum sinistrum: & res, videtur talis figuræ, qualis est, quia dextra pars rei visæ, videtur, & fit iudicium de ea in dextra parte oculi, & sinistra in sinistra, ita, vt tota figura rei extrinsecè exprimat in similitudine recepta in oculo, qui oculus non statim cum similitudinem recipit, eam dimittit: & ideo cum homo mouet digitum, vnus digitus videtur multi digiti, quia prius, quàm recedat similitudo digiti ab oculo, propter motum digiti velocem, recipitur alia similitudo digiti in oculo. Huiusmodi autem conseruationem speciei & si oculus habet ex sua natura modicā, potest Dæmon per adhibitionem seminum facere diuturnam. Et quia potest partes oculi variare, in quibus receptæ sunt tales similitudines, potest quamlibet figuram facere apparere: vt si quis singulas partes alicuius figuræ posset variare, vt vellet, posset quamlibet figuram in quamlibet transmutare, vt si quadratum diuidatur per medium, & coniungantur partes, fiet triangulus, sic & ille triangulus, diuisus per medium, reficiet quadratum, & sic ois figura, sit eis figura per transmutationē partium. Et quod dictum est de figura superficiali, veritatem habet de figura corporea, vt ex eadem cera potest quælibet figura fieri, prout partes aliter, & aliter transmutantur. Dæmon ergo variando humorem oculi, potest facere, quod quælibet figura appareat quæcunque figura, & sic variando situatim illum humorem, potest omnem figuram couertere in quæcunque figuram. sic illum humorem alterando potest quemcunque colorem conuertere in quemcunque colorem. Nam quando sanguis rubeus commiscetur interiori humori oculi, omnia videntur rubra, & quamdiu quis aspicit aliquem colorem refulgentem, quidquid postea videt, quamdiu durat infectio illa, videt sub specie illius coloris: & sicut variando humorem illum, in quo recipitur similitudo rei visæ, vt partes humoris illius aliter situando illudit sensus, quantum ad figuram, & alterando illudit eos quantum ad colorem, sic Angelum, sub quo reciperetur res visa ampliando, vel stringendo, illudit quantum ad magnitudinem, vt faciat parua apparere magna, vel econuerso. Meminimus enim nos audiuisse, quendam existentem in mare baculum quendam tenentem, atque incidentem,

Aegid. super ij. Sent. N n tem,

di fuerit rana, & serpentes facti a Magis Tharacodis. Exod. 7. 8. de Iulcia. ruce Sanue his arte Phouilla. i. Reg. 3. nōdū constitutum est, qd credendum per can. 26. q. 5. Nec mirum. Idque falsus videtur in de Cometis. Discursu. Fascinatio itē in fantiūa Sorilegis uerulicis fit ob forte imaginationem, & vehementem malevolentiam earū, quarū alpeclū uenenosius sicut mulier mēstrua. te. sic Anfil. d. somno, & vigil. inficit spec. ita puerorū corp. teneris est noxiū. Vi. de D. Th. 3. contra Gēt. c. 103. & 1. p. q. 117 art. 3. & de falsis. Samue lis vide Th. 1. p. q. 110. & 10. d. Turcrem. 26. q. 3. c. quidam loco.

Digitus vnus quō multi videatur ex velocitate motus. pilula et cerea, vel plūbea, &c. supra velam posita si cōtēderetur, aut roretur cū velocitate super positū digiti, plures pilulæ sentiuntur.

* sensus qñs a Dæmone deluduntur.

Illusiones variæ.

Diomedis socii fauces. Tomo 5. Cap. 16.

* Circes Vlixis socios dicitur mutasse in bestias.

* Hofes in Asinos conuersi per esum casei.

Hæc, & id genus alia sufficite tenet. facta ait Aug. idē dē de mulieribus nocte æquivalentibus cū Diomedæ, & Hero diade can. 260. q. 3. Epi Dæmon. n. transformat se in varias personarū species ob falsam credulitatem. pōt tamen corpora & homines deuehere huc, atque illuc. can. si corpora quantum ad motū obediāt, vt patet de Christo su. pra pinnaculum templi portato.

Potest et facere mira, & vera quidem, sed vires naturæ nō excedere, & quālimo

tem, & frustra elus in mare proijcientem, quod arte Dæmonum quot frustra ligni proiecit in mare, tot fecit apparere naues. quod utrum sic veritas se habuerit, nescimus: sed arte Dæmonum illud fuisse possibile, minime dubitamus. Nam variando humorem oculorum, in quo fit iudicium de re visa, ut patet per habita, potest illudere sensus quantum ad figuram, colorem, & magnitudinem, ex quibus illusionibus quasi qualibet potest facere quælibet apparere.

RESP. AD ARG. DVB. 1.

Ad primum dicendum, quod Dæmon non potest mouere materiā corporalem quantum ad formā: sed quantum ad motum, quod faciendo, ut patuit, adhibendo semina, vel immutando organum sensituum, & humores, & species, in quibus reseruantur similitudines sensibilium, potest sensus illudere.

Ad secundum dicendum, quod spiritus illi, & humores possunt habere species sensibiles in actu. Nec tamen propter hoc actu sentiemus, quia non sunt reductæ ad principium sensituum, & ad organum sentiendi, modo, & ordine, quo per talia habet fieri sensus, propter quod Dæmon commouendo illas species, & humores, & reducendo eos ad principium sensituum, facit nos sentire, quæ non sentiebamus. Causat autem & alijs modis illusionem, ut est per habita manifestum.

Ad tertium dicendum, quod coniungendo actiua passiuus, fiunt multa per naturam adiuuatam per artem, quæ per solam naturam non fierent. Nam in multis ars potest adiuuare naturam, Dæmones ergo coniungendo actiua passiuus, ut variando humores, spiritus reducendo eos ad principium sensituum, & transmutando medium, & alia faciendo, facit nobis multa apparere. quæ non apparet, in quibus omnibus actio, & passio est naturalis, sed coniunctio actiuorum, & passiuorum est ex arte Dæmonum. quod fit ex sola obedientia materiæ secundum localem motum.

Resolutio Dub. II.

Angeli boni, & mali tribus modis nos instruere possunt. Intrinsecè, extrinsecè, & virtualiter. Hinc indirectè partem intellectuam, & affectiuam immutare possunt, sensitiuam inflamantes, voluntatemque incendentes. Idque solum incitandi, persuadendique ratione.

Ad id autem, quod tertio quærebatur, quomodo Dæmones immutare possint partem intellectuam; Dicitur potest, quod Augustinus super Gen. ad litteram per-

D. Th. 1. p. q. 101.

A tractans quomodo Dæmones possunt nos de alijs quibus docere, narrat triplicem huiusmodi modum dicens, quod vel hoc est, quod in corpore aliquid relaxetur, & reluceat, quo in illud veniat ut in seipsa videat anima significantes similitudines, quæ ibi iam erant, nec videbantur: sicut multa habemus in memoria, quæ non semper intuemur, vel illic, in anima fiant similitudines, quæ ante non fuerant: vel in aliquo spiritu sint huiusmodi similitudines, in quo anima videat eas.

Sed cum sint tres modi ab Augustino enumerati, quibus potest Dæmon, vel Angelus nostrum intellectum mouere, & nos de aliquibus docere, & quilibet dictorum modorum, ut patet, habeant calumniam; potest tamen quilibet dictorum modorum ad veritatem reduci, ut & omnibus illis tribus modis possit spiritualis substantia nos docere.

B Est enim primus modus, ut similitudines, quæ sunt in corpore, sed non apparent, virtute Dæmonis, vel Angeli incipiant apparere, & ex hoc doceamur, ut hoc modo sit ista apparitio, sicut quæ sunt in memoria, & non videntur, fiunt in acie cogitantis, & sic incipiunt apparere. Sed si non plus faceret Dæmon nos docendo, nisi species, quæ sunt in memoria, vel quæ sunt in spiritibus, & humoribus reducendo ad principium sensituum, & ad organum phantasticum, & hoc quilibet possit facere in seipso, de his, quæ habet in memoria actu cogitando, in quibuscumque possemus doceri a Dæmone, vel ab Angelo possemus doceri a nobis ipsis.

C Secunda via etiam non solum calumniam, sed etiam impossibilitatem habere videtur, quia Dæmones, vel Angeli nullam speciem de nouo possunt imprimere, sed solum quantum ad localem motum materiam transmutare.

Tertia etiā via plus omnibus videtur impossibilis esse. Nam videtur prætere, quod ignota fiant nobis cognita videndo ea in ipsa substantia separata, quod non posset esse, nisi videremus species intelligibiles in ea existentes, in quibus relucet illa, de quibus vult nos spiritualis substantia edocere. Cum ergo in statu præsentis vitæ sit impossibile nos videre substantias separatas, multo magis erit impossibile videre species intelligibiles, quas habent apud se, ut in illis possimus cognoscere, quæ sunt nobis ignota.

Siendum ergo omnibus his modis, ut diximus, si bene intelligantur, spirituales substantias nos posse docere; Dicemus enim sic esse de substantia separata, quantum ad primum modum respectu nostri, secundum species, & similitudines, quæ sunt in nobis; sed non actu cogitamus de eis, est dicere de nobis respectu substantiæ separata, sicut est de illo, qui scit facere omnes litteras, nihil tamen nouit ulterius respectu alicuius Philosophi, qui scit quasi de omnibus veri-

Angelus bonus, vel malus quo nos docere possint mouendo species existentes in memoria.

veri-

veritatem. Scribit enim Philosophus veritatem aliquam, per quam doceri poterimus, quam veritatem scribendo nullam scribit litteram, quam ille scriptor nesciisset scribere: attamen scriptor ille nesciisset ex litteris illis dictiones componere convenientes proposito, nec sciisset ex dictionibus componere orationes. Philosophus itaque scribendo veritatem aliquam, non scribit litteras inusitatas, & aliàs non visas, potest tamen nos docere veritatem aliquam inauditam, & aliàs non visam, quia potest litteras illas ordinare, & formare inde dictiones, & propositiones, per quas poterimus edoceri. Et Magister cum docet Discipulum, non oportet, quod utatur inusitatis verbis, sed per illa eadem verba, quæ longe ante Discipulus nouerat, ea modo debito ordinando, potest ipsum multas veritates docere. Sic & in proposito: cum Dæmon, vel Angelus volunt nos docere, & immutare intellectum nostrum, non oportet eos fabricare nouas species, sed solum de speciebus, quas habemus in memoria, eas debite ordinando, & ipsas debito modo, & ordine ad sensitiuum principium reducendo, poterunt nos multas veritates docere, quas forte nullus homo posset, quia nesciret eas sic debito ordine proponere.

Aduertendum tamen, quod cum dicimus Dæmonem ea, quæ sunt in memoria, posse reducere, ut actu cogitemus de illis, non est intelligendum de memoria intelligibilium, sed de memoria sensibilium, ubi species sensibiles referuntur in aliqua re corporali, ut in spiritibus, & humoribus, & quia corporalia quantum ad motum localem obediunt spiritui ad nutum, poterit illos humores, & spiritus prohibito reducere ad organum phantasticum, ut ibi fiant phantasmata actu, secundum quem modum immutare poterunt nostrum intellectum possibilem, & per consequens nos docere.

Viso, quomodo veritatem habeat primus modus ab August. traditus, volumus declarare secundum, videlicet, quod fiant in nobis actu aliqua phantasmata, quæ non sunt in memoria nostra, nec in spiritibus, nec in humoribus, qui sunt in nobis: non, quod corporalis substantia obediat spiritui quantum ad formam, sed quia potest Dæmon, vel Angelus formare exterius sensibilia verba, vel formare aliqua sensibilia corpora coniungendo actiua passiuas, sicut formant cum assumunt corpora aliqua, vel etiam corpora alibi formata, quæ nunquam vidimus, poterunt ad conspectum nostrum adducere, ideo poterunt in nobis causare noua phantasmata, vel ex sensibilibus verbis, vel ex corporibus, per coniunctionem actiuorum, & passiuorum formati, vel ex corporibus iam formati ad conspectum nostrum de nouo adductis, quæ noua phantasmata causando poterunt de nouo nostrum intellectum mouere, & hoc modo de aliquibus nos instruere.

His itaque declaratis, volumus declarare modum tertium. Nam cum dicimus, quod in spiri-

Atu sunt illa, in quibus videmus ea, de quibus instruimur a spiritu, si intelligantur illa esse in spiritu, tanquam in eo, quod est obiectum intellectus nostri, sic est locutio falsa & impossibilis in statu præsentis, & ad hoc ibat obiectio facta. Nam impossibile est in statu viæ, nos videre, aut intelligere substantias separatas, & per consequens impossibile est nos videre species intelligibiles existentes in ipsis. Sed si intelligatur non de obiecto intellectionis, vel visionis, sed de eo, quod est ratio intelligendi, vel videndi, sic verum est quod dicitur. Nam signum omnino scientis est posse docere, ut in primo Metaph. Nisi enim intelligentiæ per species intelligibiles, quas habent apud se, scirent veritatem eorum, de quibus nos volunt docere, nescirent phantasmata nostra sic ordinare, ut per ea doceremur. In speciebus ergo intelligibilibus existentibus in substantijs separatis, videmus ea, per quæ docemur ab eis, non tanquam in obiecto intelligibili, sed tanquam in his, quæ sunt ratio intelligendi. Cum enim substantiæ separatae secundum cognitionem, quam habent per illas species, modo, quo diximus, possint sic ordinare phantasmata nostra, quod possimus intelligere per ea, in huiusmodi genere doctrinæ erunt illæ species, ratio erit, quare intelligamus, & instruamur.

Potest autem & aliter hoc declarari, ut dicamus, sicut & alibi diximus, quod sicut organum agens in virtute artis, fortius agit, sic spiritus, & humores, in quibus referuntur species, & phantasiæ sensibiles in virtute specierum intelligibilium Angelorum quasi in virtute artis, angelicæ motæ efficacius mouent intellectum nostrum.

Tacti ergo sunt tres modi instructionis, quibus possunt nos instruere Angeli tam boni, quam mali. Primus est intrinsecus: Secundus extrinsecus: Tertius virtualis.

Intrinsecus quidem est, cum reducunt spiritus, & humores, in quibus referuntur species sensibiles ad principium sensitiuum, siue ad phantasiam modo ordinato, quod faciendo nos docent. Nam & Magister non proponit Discipulo aliqua verba, quæ ignorat, sed ex verbis notis formando propositiones modo ordinato, & hoc modo proponendo eas Discipulo docet ipsum. Sic & Angelus intrinsecus mouendo humores, & spiritus ad phantasiam, & mouendo hoc modo per phantasiam ordinate intellectum possibilem potest nos docere.

Secundus modus extrinsecus fit, ut eo modo nos doceat spiritus, quo magister nos docet, vel formando corporalia verba, vel ostendendo corporalia signa. Quomodo autem potest nos spiritus docere formando corporalia verba, de se patet, sed quomodo ostendendo corporalia signa, declarabimus per quoddam exemplum.

Dicitur enim de quadam muliere, quæ cum haberet spiritum familiarem, & ille loqueretur sibi per signa ostendit. Aegid. super ij. Sen. Nn 2 la

possint per
spēs, quas in
se habent.

1. Met. ca. 1.
sub finem.

Angel. bonus
vel malus
quoniam nos do-
cere possunt
noua phan-
tasmata cau-
sando.

Doctrinæ
modus in-
trinsecus.

Doctrinæ
modus ex-
trinsecus.

Angel. quoniam
nos docere

* Mulier ha-
bens spiritum
familiarem.

sa in quodam speculo, & illa quæreret ab eo, quis moreretur ante, an ipsa, vel vir suus: spiritus ille fecit apparere in illo speculo, & vir suus ferebatur in quodam lecto mortuus, unde illa intellexit, & prius moreretur vir suus, quam ipsa. Quomodo autem potuerit hoc scire spiritus, non est præsentis speculationis, sed sufficiat scire, & potest nos spiritus instruere, vel docere.

Doctrina
modus vir-
tualis.

Vox viuæ,
& mortuæ.

Tertius modus instructionis dicitur virtualis. Nam illa eadem verba scripta, vel dicta per vocem mortuam, multoties non intelliguntur, quæ prælatæ per vocem viuam, statim sunt intellectæ, ut ex hoc dicat Hiero. in prologo galeato, quod habet nescio, quid latentis energię viuæ vocis actus. Sicut ergo maioris virtutis est vox viuæ, quam vox mortuæ, sic credendum est, quod maioris virtutis sint phantasmata ordinate reducta per spiritum, quam ordinate reducta per vocem viuam Magistri, sicut phantasmata reducta per vocem viuam Magistri sunt efficaciora, quam reducta per scripturam, siue per vocem scriptam. Verba enim sunt organa doctrinæ. Doctor autem potest esse, vel spiritus, vel homo, vel liber. & quia organum agens in virtute principalioris Doctoris, efficacius mouet, ideo illis tribus modis possunt nos docere spiritus, qui omnes, ut patet, tactu sunt per August.

RESP. AD ARG. DVB. II.

Spūs quo-
modo agit
in humanū
intellectū.

Primum autem in contrarium dicendum, quod spiritualis substantia non agit in intellectum nostrum directe, sed indirecte modo quo diximus reducendo phantasmata ad principium sensitiuum, a quibus phantasmatibus mouetur noster possibilis intellectus. Sed qualiter Angeli se illuminet, cum non habeant Phantasmata, in sequenti distinctione patebit.

Ad secundum dicendum, quod non oportet spirituale substantiam directe attingere, vel directe agere in intellectum nostrum: ad hoc, & illuminet ipsum, sed sufficit, & attingat, & agat in humores, & spiritus, ubi phantasmata referuntur.

Resolutio Dub. III.

Huius Dubitationis Resolutio cum ex superiori pendere videatur, id non nisi indirecte a spiritibus fieri fatendum est.

Id autem, quod ulterius quærebatur: Vtrum Dæmones immutare possint partem appetitiuam, vel affectiuam, dicit potest, & duplex est appetitus, sensitiuus, & intellectiuius. de appetitu autem sensitiuo cum sit virtus in corpore, non est dubium, & potest immutari a substantia spirituali. Potest enim inflammari, & accendi ad aliquid volendum, nam sicut, sanguine accenso, homo est pronior ad iram, & corpore calefacto

A homo est ad venerea promptior, ita potest Dæmon adhibendo semina inflammare sanguinem circa cor, & ex hoc mouere appetitum sensitiuum, scilicet irascibilem ad iram, & potest calefacere, adhibendo semina, partes venereas, & ex hoc mouere, vel saltem incitare, ut moueatur appetitus sensitiuus, videlicet concupiscibilis ad incontinentiam. Dicimus enim, quod potest talia mouere, vel incitare, ut moueantur, quia irascibilis, & concupiscibilis quantuncunque sint partes appetitus sensitiui, sunt tamen rationales per participationem, ut quia sunt aptæ natæ obedire rationi. propter quod quantuncunque Dæmon sic incitet, & ex hoc quantum in se est, appetitum sensitiuum moueat, non tamen semper consequitur intentum, quia potest quis per rationem ab illa incitatione dissentire, quantum tamen ad quæstionem, patet, quomodo spiritualis substantia partem appetitiuam, sensitiuam mouere potest.

Irascibilis,
& concupiscibilis
quæ rationales.

B

Sed quomodo possit mouere partem appetitiuam intellectiuam merito dubitatur. Sciendum ergo, & appetitus intellectiuius triplici modo moueri potest. Vno modo ex naturali inclinatione. Alio modo ex voluntaria electione. Tertio modo quasi ex quadam impulsione. Primo modo mouetur a fine. Secundo modo ab his, quæ sunt ad finem. Tertio modo quasi ab extraneis. In primo modo se habet appetitus intellectiuius, ut motus tantum. In secundo quasi se habet, ut mouens, & motus, voluntarie tamē, & libere. Sed in tertio modo se habet quasi, ut impulsus, & quasi violentatus. Dicimus enim, & appetitus intellectiuius in nobis tripliciter potest considerari. Primo ut appetitus est. Secundo ut intellectiuius est. Tertio, ut est in nobis, & ut est coniunctus appetitui sensitiuo. Si enim consideratur primo modo, sic habet, & tendat in bonum quodammodo naturaliter, ideo sic diffinitur bonum, ut dicitur in 1. Ethic. quod omnia appetunt, secundum quem modum appetitus intellectiuius tendit in bonum, quod est finis. Est enim hoc naturale cuiuslibet appetitui: Vtrum naturaliter tendat in finem, ut grauius naturaliter appetunt esse deorsum, & leuius sursum, & homo naturaliter appetit suam felicitatem, & esse beatus; Ideo dicitur in 3. Ethic. & finis præstituitur nobis a natura, id enim, quod apprehendimus, ut finem, non possumus non velle, sed quasi naturaliter ferimur in ipsum. ergo voluntas nostra, ut appetitus est, in bonum, quod est finis, fertur quadam inclinatione naturali. sed huiusmodi voluntas considerata non solum, ut appetitus est, sed ut appetitus intellectiuius, sic fertur in ea, quæ sunt ad finem, non naturali inclinatione, sed magis quadam libera electione, & ex hoc vocata est liberum arbitrium, prout fertur in ea, quæ sunt ad finem, quæ liberè eligit: & si determinate vult in talibus liberum arbitrium alteram partem, hoc est quia ad eam seipsum determinauit, vel fuit aptum natum se determinare. Voluntas ergo, ut est appetitus intellectiuius, & ut est liberum arbitrium, & ut comparatur ad ea, quæ sunt ad finem, non se habet, ut mota tantum, sed ut mota & mouens. quia huiusmodi

Appetitus
varia gene-
ra.

Cap. r.
In fronte.

Cap 7.

Voluntas
de dicatur
lib. arb.

Voluntas
quæ se mouet.

huiusmodi voluntas mota per finem, & facta in actu per finem, mouet seipsam ad ea, quæ sunt ad finem. Qualiter autem se moueat vtrum intellectum mouendo, vel per seipsam determinando, vel seipsam actiuando, de leui patere potest. Nam nihil seipsum directe pōt actiuare, vt q̄ directe, & immediate, & principaliter causet in seipso actum, & perfectionem sui ipsius. Hoc ergo modo voluntas non potest seipsam mouere, potest autem mouere se mouendo intellectum, vt postquā vult finem pōt mouere intellectum, vt cōsideret de his, quæ sunt ad finē, per quæ possit adipisci finem, & quia bonū apprehensum pōt esse motuum voluntatis, sic mouendo intellectū potest mouere se ipsam. Potest et mouere seipsam determinando se, vt postquā intellectus ostendit sibi aliqua duo, vt ostendit sibi fornicationē esse quid inordinatum, & ex hoc fugiendā: & esse qd delectabile, & ex hoc, q̄ possit esse quid appetibile, tunc in potestate voluntatis erit, vel sistere in hac consideratione, quia fornicatio est quid inordinatum, & tunc eam abhominabitur: vel vt est quid delectabile, & tunc poterit ad eam affici, p̄ut ergo se determinabit, sic mouebitur. Poterit ergo mouere se determinando se, qui motus est ex quadam libera electione.

Est autem & tertius motus volūtatis magis ex quadam impulsione, qui competit ei, nō vt appetitus est, quia tunc omni appetitui hoc competere: nec vt intellectuius est, quia tunc omni appetitui intellectui conueniret. Sed magis hoc ei cōuenit, vt talis in nobis est, & vt est appetitui sensitui coniunctus, a quo impellitur ad aliquid, & quasi trahitur. Vnde & Philosophus in 3. de anima vult, q̄ sint in nobis appetitus contrarij, quorum vnus trahit alium sicut rota rotam. Cum enim duæ rotæ sunt fixæ in eodem stipite, vna rota mota trahit aliā, sic q̄ illi duo appetitus sunt in eadem anima, ideo vnus appetitus motus, pōt trahere alium, qui motus, & qui tractus, poterit dici non a fine, nec ab his, quæ sunt ad finem, sed ab extraneis. Nam si consideretur appetitus intellectuius secundum se, non tendet in ista bona sensibilia, cuiusmodi sunt delectabilia gustui, vel tactui, nec tanquam in finem, nec tanquam ea, quæ sunt ad finem sed tanquam in extranea, quia non sunt ei secundum se competentia.

Si ergo quæritur: Vtrum Dæmon, vel quæcūque spiritalis substantia, creata, possit mouere partem appetitiuam intellectuiam, siue voluntatem; aut erit huiusmodi quæstio de motu voluntatis, prout mouetur ab extraneis, & ab appetitu sensitui impulsu, siue attracta, aut prout mouet ab his, quæ sunt ad finem per intellectionem persuasa, aut prout mouetur ab ipso fine quasi inclinata naturaliter. Si loquamur de primo modo motionis, certū est, q̄ Angelus, vel Dæmō potest incitare appetitum sensituum, qui si per huiusmodi incitationem moueatur, potest trahere ad aliquid volendum appetitum intellectuium. Si vero loquamur de secūdo modo motionis, certum est etiam, quod Dæmon potest mouendo

A phantasmata mouere intellectum, & formare rationes, per quas persuadeatur voluntati ad aliquid volendum. Sed si loquamur de tertio modo motionis, prout voluntas mouetur in finem quadā inclinatione naturali, aut loquimur de tali inclinatione naturali simpliciter, vel de tali inclinatione persuasa, vel de tali inclinatione consuetudine inducta. Si loquamur de tali inclinatione simpliciter, tunc est solus eius, i. solius Dei, sic mouere voluntatem, qui ipsam voluntatem condidit, & qui ei talem inclinationem dedit. vt dicamus, quod sicut graua mouentur naturaliter deorsum a generante, sic voluntas mouetur naturaliter in finem à Deo creante. Sed si loquamur de huiusmodi naturali inclinatione non simpliciter, sed persuasa, q̄ pōt quis persuadere quod hoc se habeat, vt finis. Nam licet finis sit in communi a voluntate naturaliter volitus, in speciali tamen potest esse à ratione persuasus, & ideo aliqui posuerunt suam felicitatem in honoribus, aliqui in voluptatibus, & sic de alijs. Si ergo persuadeatur voluntati hoc se habere vt finem: tali apprehensione stante, mouebitur in ipsum quasi quadam motione naturali: & quia possibile est Dæmoni, vel angelo hoc persuadere, ideo non impossibile erit ei voluntatem sic mouere.

Tertio quidem modo potest moueri voluntas in finem, quadam naturali motione ex consuetudine inducta. Nam consuetudo est altera natura, vt dicitur in li. de memoria, & qualis vnusquisque est: talis sibi finis videtur, vt dicitur in 3. Ethic. Postquam ergo quis per consuetudinem acquisiuit habitum talem, quasi naturaliter mouetur in ea, quæ sunt secundum illum habitum. Si ergo de tali naturali motione loquamur, ille, qui potest persuadendo, vel aliter voluntatem inclinando, ipsam ad aliquid mouere semel poterit, & sæpe. Propter quod poterit ex hoc aggenerari habitus, vt quasi ad illud naturaliter inclinetur.

Deus ergo potest mouere voluntatem omnino efficaciter, quia ipse ipsi voluntati propriam inclinationem indidit, propter quod eius est eam pro libito inclinare. Ad Angelum autem, & ad Dæmonem spectare potest, voluntatem mouere per intellectum, vel per rationem persuadendo, vel appetitum sensituum incitando: aliter tamē, & aliter, quia Angelus hoc facit propter bonum Dæmon vero, vt inclinet ad malum. Et si videatur hoc propter bonum facere, hoc est, quia se transfigurat in Angelum lucis, ipse tamen semper intendit inclinare ad malum. Et quod dictum est de voluntate respectu boni, veritatem habet de intellectu respectu veri. Nam Dæmon, & si videtur aliqua bona persuadere, hoc facit intentione ad malum trahendi: sic ex parte intellectus, & si videtur aliqua vera dicere, semper dicit intentione fallendi,

vt dicit Aug. 3.
de Trini.
C. 17.

Deus, inquit, & Dæmō quō voluntatē mouere possint.

Appetitus intellectuius, & humanus quō moueatur.

Tunc 11.

Spūs quo modo mouere possint voluntatem.

RESP. AD ARG. DVB. III.

Ad primum dicendum, quod Angeli possunt immittere malas cogitationes, & inclinare ad malas affectiones, non in ipsam voluntatē directe, agendo, sed per rationem persuadendo, vel appetitum sensitivum incitando.

Ad secundum dicendum, quod cor Hæreticorum est clibanus succensus igne Diaboli, prout modo, quo diximus, Diabolus corda hæreticorum, & ultra, malorum potest ad malum incitare, videlicet persuadendo, vel appetitum sensitivum incitando.

Propter quod patet solutio ad tertium, quia hoc modo corda malorum callida, & fraudulenta deceptione, in affectiones malitiæ trahit.

Dub. I. Litteralis.

Aer an sit
Aqua acti-
uior.

SUPER litteram dubitatur super illo verbo: Ad patiendum enim humor, & humus. Verba quidem sunt Augusti, assumpta 3. super Gen. ad litteram, ubi vult quod humor, & humus sint ele-

menta ad patiendum. Alia vero duo, ignis, & aer, ad agendum. Sed contra: Videtur esse aqua magis activa, quàm aer, quia aer habet qualitates valde insensibiles, ideo sapientes illi, qui posuerunt aerem principium omnium corporum, propter insensibilitatem qualitatum a Philosopho commendatur. videtur enim ex hoc appropinquare ad naturam materiæ, quæ de se est pura potentia, nulla actualitate fulcita.

Agendi ratio quæ.

Dicendum, quod ratio agendi est forma substantialis, & accidentalis: sed forma substantialis est ratio agendi principaliter, & prima: accidentalis vero proxima, & immediata. Activitas ergo rei, ut etiam communiter ponitur, potest considerari, vel ex forma substantiali, quæ est agendi ratio principalis, & prima, vel ex accidentali, quæ est immediata, & proxima. Si ergo consideremus substantiales formas elementorum, aer, & ignis sunt magis activa, quia quanto aliquid est magis subtile, tanto plus habet de forma, & minus de materia, & per consequens tanto est magis activum. Sed si consideremus qualitates ipsas aquæ per accidens ratione spissitudinis materiæ potest habere magis activas qualitates.

Elementorum aliqua sunt magis activa secundum formam substantialem: aliqua vero secundum accidentalem.

Dub. II. Litteralis.

VTERIVS dubitatur de illo verbo, quod habetur in littera, ubi dicitur: Deum hominibus in corporalibus imaginibus apparuisse. Et sunt verba sumpta ab Aug. 3. de Tri. c. 1.

& 2. vel in prologo, & in c. 1. Nam quod primo ponitur in illo libro, quidam non computant pro capi-

Atulo, sed pro prologo. Vult enim ibi Aug. quod Deus in Vet. Test. apparuerit in corporibus assumptis ab Angelis, ita, quod in illis corporibus apparebat Deus: & apparebant Angeli, ut in questionibus præcedentibus diximus. Narrat autem Aug. ut habetur in littera, & sumptum est ab Aug. li. & c. præfati. quod Angeli tripliciter apparere possunt, vel propria corpora transmutando, vel in illis corporibus alia corpora superuectiendo, vel nova corpora assumendo. Sed contra: Cum angeli sint incorporei, nec propria corpora possunt transmutare, nec propriis corporibus alia corpora superuectire.

Augustinus, ut plurimum de Ang. non loquitur asserit, idem supra frequentissime.

Dicendum ergo, quod, ut sæpius diximus Augusti, ut plurimum, de Angelis non loquitur asserendo, sed opiniones recitando vel dubitando, & modos ponendi assignando. Cum ergo circa apparitiones Angelorum non possit esse nisi triplex modus ponendi, ideo Aug. illum triplicem modum tangit. Nam Angeli vel habent corpora, vel non habent: si non habent, apparent in corporibus, quæ sibi formant, si habent, vel apparent, quia corpora sua propria transmutant, & inspissant, & faciunt ea visibilia, vel quia illis corporibus alia corpora superuectiunt. Qualitercunque tamen appareant Angeli in illis eisdem corporibus, in quibus ipsi apparent, potest apparere Deus modo, quo superius dicebatur.

Dub. III. Litteralis.

VTERIVS autem dubitatur super illo verbo: Visibile enim quicquam non est, quod non sit mutabile: Contra: Cælum Empyreum est immutabile, & secundum motum ad formam, & secundum motum ad ubi: secundum quidem motum ad formam, quia & hoc competit inferioribus cælis, multo ergo magis hoc competit cælo Empyreico, quod est supremum cælum. Secundum motum quidem ad ubi, quia cum sit locus Beatorum, congruum est, quod sit quid stabile, & quod quietum. Est ergo illud cælum immutabile, & tamē est quid visibile, cum sit quid corporale, & quid splendendum.

Visibile enim an mutabile.

Dicendum, quod dictum Magistri intelligi potest de rebus visibilibus ab oculis mortalium naturaliter. Cum enim visus noster naturaliter non feratur ultra octavam sphaeram, quæ dicitur firmamentum, quia diuidit inter superiora a nobis invisibilia, & inferiora a nobis visibilia, & cum ipsa octava sphaera, & quicquid est infra eam sit mutabile, vel motu ad formam, vel saltem motu ad ubi, benedictum est, quod Magister ait, quod visibile enim, supplea nobis naturaliter, dum sumus in hac mortali vita, quicquam non est, quod non sit mutabile. Iuxta enim Apostoli sententiam: Quicunque videtur temporalia, id est mutabilia sunt: quæ autem non videntur, sunt: æterna, id est immutabilia.

Visus noster naturaliter non feratur ultra 8. sphaeram.

Pauli loc. 1. Cor. 2.

Dub.

Dub. IIII. Litteralis.

V L T E R I V S autem dubitatur de illo verbo: Dæmones per energicā operationē, &c. Dicendū, q̄ energia dicitur ab en, qđ est in: siue intra, & ier, quod est labor, & geos, quod est terra, vt dicantur * Energumēni illi, qui laborant intrinsecus terrestri, & melancholico humore. & quia talis labor tollit vsum rationis: ideo obsessi à Dæmonibus, quia ab vsu rationis deuiare videntur: dicuntur energumēni, vel dicuntur per energicam oppressi operationē. Terrestri, n. & melancholicus humor, quia generat fumos nimis grossos, ideo nimis impedit organum phantasticum, vt ibi phāsmata appareāt valde turbida, & obscura: ita, vt impediāt rationis vsum.

* Energumēni qui, & vnde dicantur, vide supra d. eadem.

D I S T. IX.

De Angelorum Hierarchijs, de ordinibus, deq; eorundem reparatione ex homine facienda.

P O S T P R A E D I C T A S V P E R E S T C O G N O S C E R E.

Prout patuit ī principio, scđā distinctio nis, Magister in hoc secundo quinq; intēdebat determinare de Angelis. Primo,

quādo creati sunt. Secundo, vbi creati sunt. Tertio quales creati sunt in ipso creationis initio. Quarto quales facti sunt per conuersionē, & auersionem post creationis initium. Quinto, & vltimo de eorum excellentia, & de eorum ordinibus, & de differentijs alijs, quas postea sunt sortiti. Expeditis itaque quatuor partibus, hic incipit pars quinta, vbi agit de excellentia, de ordinibus, & de alijs differentijs Angelorum. Propter quod sciendum, quod excellētia includitur in ipsis ordinibus, & in ipsis Hierarchijs, quia ex hoc alijs sunt excellentiores alijs, nam sunt de superiori ordine, vel de superiori Hierar. Ex ordine enim, & Hierar. differentia sumitur inter Angelos, quia ex hoc ab inuicem differunt, quia sunt de alio, & alio ordine, vel de alia, & alia Hierar. In tota ergo ista quinta parte intendit agere de quibusdam conditionibus, & differentijs bonorum Angelorum, quas sortiti sunt post eorū conuersionem. Nam postquā determinatum est de Angelis, quando creati sunt, & vbi, & qua-

A les creati sunt in ipso creationis initio, & quales post creationis initium per cōuersionem, & auersionem sunt effecti. Restat quinto, & vltimo declarare post ipsam conuersionem, quas condiciones, & quas differētiās sunt sortiti. Possumus autem circa Angelos post eorum conuersionē tres condiciones, vel tres differentias assignare. Vt prima conditio, & prima differētia sit, quia post conuersionem sunt distincti per ordines, & Hierar. Secunda sit, quia distincti sunt per assistentes, & ministrantes. Nam superior Hierar. continet Angelos assistentes: infima ministrantes: media utrosque. Tertia conditio, & differentia est: Quia distincti sunt Angeli per custodientes, & non custodientes. Nā sicut mitti est infimę Hierar. Vnde sic custodire singulares homines est propriē infimi ordinis in illa Hierar. De tribus ergo determinat Magister. Primo de Angelorū ordinibus, & Hierarchijs. Secundo de eorum missione: in distinctione 10. ibi: {Hoc etiam intelligendum.} Tertio de Angelorum custodia: in distinctione 11. {Illud quoq; sciendum.} Diuiditur autē hęc distinctio nona principaliter ī partes duas. Quia primo agit de ordinum distinctio ne. Secundo de reparatione, ibi: {Notandum etiam, quod dicimus.} Circa primum tria facit. Quia primo determinat de huiusmodi distinctione. Secundo de distinctionis initio, quando scilicet incepit talis distinctio. Tertio de distinctionis modo, & æqualitate. Secunda, ibi: {Iam nunc inquirere.} Tertia ibi: {Præterea considerare.} Circa primū tria facit. Quia primo docet distinguere ordines: assignans nouē ordines Angelorū. Secundo docet distinguere Hierarchias: assignās in Angelis tria terna, i. tres Hierarchias, continens quilibet tres ordines, ibi: {Et inueniuntur.} Tertio assignat huiusmodi distinctionis rationem, ibi: {Hic considerandum.} Circa quod tria facit. Quia primō ex diffinitione ordinis ostendit quomodo rationabiliter huiusmodi ordines sunt distincti, vt Seraphin, quia conueniunt in ardore: Cherubin in scientia, & sic de alijs. Secundo circa distinctos assignat nominationis causam, vt supremi, i. Seraphin nominati sunt à supremo dono: ab incendio charitatis. Alij, i. Cherubin: ab alio dono post istud: videlicet à scientia: Throni à dono, quod est post scientiam, i. à iudicio, & sic de alijs. Tertio circa huiusmodi nominationem mouet quandam quæstionē, & soluit. Secūda ibi: {Hæc nomina illis.} Tertia ibi: {Sed hic oritur quæstio.}

B Tunc sequitur illa pars: {Iam nunc inquirere.} vbi agit de huiusmodi distinctionis initio. Circa quod quatuor facit. Quia primo quærit utrū ab ipso initio creationis fuerint sic distincti ordines, & arguit, quod sic. Secundo obijcit ad partem contrariam. Tertio circa quæsitum determinat veritatem. Quarto ostendit, quod has differentias Angelorum ille solus ponderare, & ordinare potuit, qui omnia constituit in pondere, numero, & mensura. Secunda ibi: {Sed non videtur.} Tertia ibi: {Ad hoc dicimus.} Quarta ibi: {Has

D

{*Has autem inuisibiles.*} Tunc sequitur illa pars: {*Præterea considerari.*} in qua agit de huiusmodi distinctionis modo, & æqualitate: Vtrum in eodem ordine omnes Angeli sint æquales. Circa quod tria facit. Quia primo quæstionem mouet. Secundo circa quæsitum veritatem determinat, quod non omnes eiusdem ordinis sunt æquales. Tertio per quoddam simile declarat huiusmodi veritatem. Secunda ibi: {*Sicut enim.*} Tunc sequitur illa pars: {*Notandum etiam est.*} in qua agit de ordinis restauratione. Et primo querit quomodo dicitur decimus ordo restaurari, ostendens hoc non esse dictum, quod omnes homines assumantur ad vnum ordinem, quod faciant decimum ordinem, sed assumuntur omnes ad nouem ordines aliqui ad vnum ordinem, aliqui ad alium: dicitur tamen restaurari decimus ordo, quia restaurabitur per homines ruina Angelorum, de quibus tot ceciderunt numero, & fuit quasi decima pars, unde dictus est decimus ordo restaurari. Secundo veritatem determinat circa numerum saluandorum, per quos restaurabitur ruina Angelica, ostendens, quod saluabuntur de hominibus: non quot ceciderunt de Angelis, sed quot remanserunt. Tertio excludit circa hoc quorundam contrariam opinionem. Secunda ibi: {*Non. n. iusta.*} Tertia ibi: {*A quibusdam tamen.*} Et in hoc terminatur sententia lectionis, & Distinctionis.

QVÆSTIO I.

De Angelorum Hierarchijs.

Quia Magister in hac distinctione circa Angelos de tribus tractat, videlicet de Hierarchijs Angelorum, de ordinibus eorum, & de restauratione Angelorum fienda per homines: ideo de his tribus quæremus. Circa primum quidem, videlicet circa Hierarchias Angelorum quærentur. s. Primo quidem quæretur de diffinitione Hierarchiæ. Secundo de diuisione. Tertio de connexione Hierarchiarum. Quarto de actibus Hierarchicis in se. Quinto de modo, & qualitate huiusmodi actuum.

A

ARTIC. I.

An Hierarchia à Dionysio sit bene data. Conclusio est affirmatiua.

D. Th. 2. sent. d. 9. ar. 1. Ric. d. 9. q. 1. Alb. Magn. de Hierarch. q. 7. ar. 1. D. ar. d. 9. q. 1. Biel. d. 9. q. 1.

D primum sic proceditur: Diffinitur quidam Hierarchia à Dionysio 3. de Angel. Hierarchia, quod est ordo diuinus, sciëntia, & actio. Sed contra: Videtur, quod inconuenienter dicatur

Hierarchia, quid.

B

Hierarchia esse ordo: cum ordo sit pars Hierarchiæ, & pars non prædicetur de toto.

Præterea aliud est esse quid ordinatum, & aliud esse ordinem ipsum. Hierarchia quidem est quid ordinatum, quia est quidam sanctus, & ordinatus principatus. Hoc autem intelligimus nomine Hierar. ut sicut, si hic inferior esset aliqua ciuitas sancta, ubi omnia ordinata fierent: diceretur in ciuitate illa esse sanctus, & ordinatus principatus. sic tota multitudo Angelorum est quædam ciuitas sancta, & est inter eos quidam sanctus, & ordinatus principatus. Hierarchia ergo, & principatus, qui ponitur in ipsis, cum sit quid ordinatum, non erit ipse ordo.

C

Præterea videtur, quod inconuenienter dicatur esse scientia, quia scientia non continetur sub ordine, nec ordo sub scientia. Nam ordo est in prædicamento Relationis secundum esse: scientia verò est relatiuum secundum dici, & est in prædicamento Qualitatis. Non ergo vnum est sub alio, nec pertinent ad idem genus. Propter quod ex talibus non vna potest diffinitio confici.

Præterea, sicut in Angelis est ordo secundum scientiam, sic in eis est etiam ordo secundum alia dona tam naturalia, quam gratuita. quoniam omnia talia excellentiori modo sunt in superioribus, quam in inferioribus. Non ergo debet diffiniri Hierar. secundum ordinem scientiæ tantum, sed secundum ordinem omnium donorum.

Præterea: Magister in littera diffiniens ordinem, qui est pars Hierar. dicit, quod ordo est multitudo cœlestium spirituum, qui inter se in aliquo munere gratiæ simulantur, sicut & in naturalium datorum participatione conueniunt. Si ergo in diffinitione ordinis ponuntur dona gratiarum, & dona naturalia, & non ponuntur ibi dona scientiarum: videtur, quod in diffinitione Hierar. quæ non est nisi quædam continentia aliquorum ordinum, similiter fieri debeat.

Præterea: videtur, quod inconuenienter dicatur Hierarchia esse actio, quia Hierarchia est quod commune ad assistentes, & ministrantes. Nullus est enim angelus, qui non sit in aliqua Hierar. Cum ergo actio respiciat ipsos ministrantes tantum: ergo, &c.

Ordo qd.

IN CONTRARIUM est ipse Dio. qui, A
ut dictum est, sic Hierarchiam diffinit.

IN CONTRARIUM est Dio. qui oēs
has diffinitiones assignat in 3. c. celestis Hierar.

Dub. I. Lateralis.

*An Hierarchia sit quid deiforme.
Conclusio est affirmatiua.*

Biel d. 9. q. 2.

VTERIVS autē dubitatur,
quia Dio. eodem lib. & c. cum
primum dixisset, q̄ Hierarchia
est diuinus ordo, scientia, & ac-
tio: postea, quasi complēs prę-
dictam diffinitionem primam,
vel dans aliam diffinitionem secundam dicit, q̄
Hierar. est quid Deiforme, quātum possibile est
similans, & ad inditas ei diuinitus illuminatio-
nes proportionaliter in Dei similitudinem ascē-
dens. Insuper eodem lib. & c. dans aliam diffini-
tionem tertiam de Hierar. dicit, quod intentio
Hierar. est ad Deum quantum possibile est simi-
litudo, & vnitas: ipsum habēs omnis sanctę sciē-
tię, & actionis ducem, & ad suum diuinissimum
decorem immutabilitatis quidem diffiniēs. Am-
plius eo. c. dans quartam diffinitionem de Hie-
rar. dicit ipsam esse sacram quandam vniuersali-
ter dispositionem imaginem diuinę speciositatis
in ordinibus, & scientijs restaurans Hierarchicis
proprię illuminationis sacrificantem mysteria,
& ad proprium principium, vt libet, assimilata.

Sed contra: In omnibus his diffinitionibus
ponitur, quod Hierar. sit quędā Deiformitas,
vel quędam similitudo ad Deum: cum ergo in
diuinis personis non sit ordo sciētię, & actionis,
quia non est ibi ordo, q̄ vna persona sit dignior
alia, vel prior alia, vel quod sit potior in scientia,
vel in actione, quām alia. Non est. u. ibi inter di-
uinas personas ordo nisi naturę. i. originis natu-
ralis: prout vna est ex alia: non ergo est inter eas
Hierar. Propter quod Hierarchia Angelorū nō
debet diffiniri per similitudinem ad Deum, vel
ad diuinas personas, inter quas non est Hierar.

Pręterea in tertia diffinitione dicitur Hierar.
esse similitudo, & vnitas ad Deum, cum autem
ipsa similitudo ad Deum sit quędam vnitas ad
ipsum, superflue ponitur ibi vtrunque.

Pręterea in secunda diffinitione, quę, vt pa-
tebit, potest esse per se diffinitio, & potest esse cō-
plementum diffinitionis primę dicit, quod Hie-
rar. est quid Deiforme: quantum possibile est si-
milans, & q̄ est proportionaliter in Dei simili-
tudinem ascendens, vbi videtur, q̄ non sit nisi re-
petitio vnus, & eiusdem.

Pręterea in diffinitione quarta, cum dicitur:
Imago est diuinę speciositatis, & cum additur, q̄
est assimilata ad proprium principium, nō vide-
tur, nisi quędam inculcatio verborum, & quę-
dam inutillis repetitio.

Ordo origi-
nis natura-
lis in diui-
nis.

Dub. II. Lateralis.

*An Hierarchia sit ordinata pote-
stas. Conclusio est af-
firmatiua.*

Dorbel. d. 9. q. Land. d. 9. q. 1.

VTERIVS autē dubitatur
de diffinitione, quę datur à Ma-
gistris, & à Doctoribus, q̄ Hie-
rar. est sacrarum rerum, & ra-
tionabilium ordinata potestas:
in subditis debitum retinēs do-
minatum: hanc etiam diffinitionem quidam as-
scribunt Dio. quę satis posset, & si non quantū
ad verba: saltem quantum ad intellectum, haberi
à Dionysio.

Sed contra: Dicit enim, quod Hierar. est ordi-
nata potestas: nullam mentionem faciens de sciē-
tia ex actione, sed cum Dio. diffiniat Hierarchiā
per scientiam, & actionem: ergo, &c.

Pręterea videtur, quod inconuenienter dica-
tur Hierar. esse sacrarum rerum. Nam cum po-
namus Hierar. Non solum Angelicam, sed etiā
Ecclesiasticam, in qua contingit aliquando prin-
cipari personas non sanctas: non videtur, quod
conuenienter ibi addatur sacrarum rerum, cum
sine hoc possit ibi reseruati ratio Hierar.

Pręterea videtur, quod inconuenienter adda-
tur: in subditis debitum retinens principatum.
Nam secundum Dio. 3. de Angelica Hierar. or-
do Hierar. est quosdam quidem purgari, quosdā
verō purgare, & quosdā quidē illuminari, quos-
dam verō illuminare. Ad Hierar. ergo pertinet
non solum lumen transfundere, quod fit in sub-
ditis, sed etiam lumen recipere, quod fit à superio-
ribus. Non ergo debuit diffiniri Hierar. solum
per dominatum in subditis, sed etiam per susce-
ptionem à supremis.

Resolutio Art. I.

*Gradus, Principatūq̄, inter creaturas, etiam su-
periores esse oportet, vt vnus ab alio illumine-
tur. Omnes. n. creaturę, quasi quidam numeri ab
vnitate, à Deo procedunt.*

RESPONDEO dicendum, q̄ cum
omnes creaturę procedāt à Deo, qua-
si quidam numeri ab vnitate, oportet
inter ipsas creaturas esse quosdam gra-
dus, & quosdam ordines sub vno Principe: vide-
licet sub Deo: propter quod tota cōgeries crea-
turarum,

Creaturę à
Deo, vt nu-
meri ab vni-
tate.

Arist. t. c. 11.
in calce.

Tomo 1.

Tomo 3.
cap. 4.

Hierarchia
vnde dicitur,
ei usq; diffi-
nitio.

Angelorum
lux poten-

Hierarchia
officium à
Deo institu-
tum.

rarum: est quasi quidam principatus huiusmo-
di principis. Ideo concluditur in Metaph. quod-
est vnus principatus, & vnus Princeps. Nam si
plures mundos fecisset Deus: omnes possent dici
vnus principatus, quia omnes essent vnus prin-
cipis: & sicut vniuersa creatura dicitur esse qui-
dam principatus sub Deo, sic & inter ipsas crea-
turas oportet dare aliquas principari alijs. Si-
cut enim numeri in quodam ordine se habent ad
vnitatem, sic & vniuersæ creaturæ in quodam
ordine se habent ad Deum, vt ratione maioris
perfectionis quædam dicantur esse propè Deum.
Quædam autem ratione imperfectionis longè à
Deo, & propè nihil. Secundum quem modum
August. 12. Confess. loquens de Deo dicit: Tã-
to à te aliquid longius est, quanto dissimilius.
Et ibidem ait, quod duo fecit Deus: vnum pro-
pè se, scilicet Angelicam naturam: aliud propè
nihil: informem scilicet materiam. Prout ergo
inter creaturas aliquæ sunt Deo propinquiores,
vel similiores: aliquæ à Deo remotiores, vel
minus similes: possumus in ipsis creaturis pone-
re quendam principatum, vt quod superiora prin-
cipentur inferioribus, & inferiora per superio-
ra regentur, vt totum sic reducat in Deum:
tanquàm in summum principem. Vnde Aug.
3. de Trinit. dicit, quod corpora grossiora, &
inferiora: per subtiliora, & potentiora quo-
dam ordine reguntur, & ita omnia corpora per
spiritum, & sic vniuersa creatura per creatorem.
Sicut ergo in ipsis corporibus quædam sunt su-
periora, quædam inferiora, & quæ ordinata sunt
propter hoc dicuntur superiora inferioribus prin-
cipari. & inferiora per superiora dirigi. Sic mul-
to magis in illa cœlesti militia in illis beatis spiri-
tibus, vbi magis refulget bonum diuinum, se-
cundum quendam ordinem dicemus ibi prin-
cipatum esse. Et quia non est dignum, quod ibi
sit principatus quicumque, sed principatus fac-
er: ideo dicimus in eis esse Hierarchiã, vel Hier-
archias, quod idem sonat, quod principatus
sacer, vel principatus sacri. Dicitur enim Hier-
archia à Hier. quod est sacrum, & archos,
quod est princeps: quasi principatus sacer, quam
Hierarchiam Angelicam volens Dionysius diffi-
niri dicit, quod est ordo, scientia, & actio, quam
diffinitione, vt verbis planioribus exponamus,
dicemus, quod est ordinata potestas, secundum
scientiam in actionem progrediens: cum ergo
principatus in creaturis sit nomen officij, & sit
nomen potentie: tripliciter poterit huiusmodi
diffinitio declarari. Nam in Angelo non sunt
nisi duæ potentie: intellectus scilicet, & volun-
tas. Poterit ergo declarari prædicta descriptio:
prout describitur per vtranque potentiam ange-
licam, per voluntatem scilicet, & intellectum, vel
poterit secundò declarari: prout describitur per
alteram tantum, vt per intellectum: vel etiam ter-
tiò prout describitur tanquam quoddam offi-
cium à Deo institutum. Instituit enim Deus,
quod superiores Angeli haberent principatum
super inferiores: oportet ergo, quod huiusmo-

A di principatus attendatur secundum aliqua ope-
ra, & secundum aliquas actiones, quas ha-
bent superiores in inferiores ex institutione di-
uina, vt quia purgant, illuminant, & perficiunt
illos. Omnis enim actio egreditur ab aliqua po-
tentia. Propter quod talis principatus, vel de-
scribetur per ipsas potentias, à quibus egrediun-
tur actiones illæ, vel describetur, vt est quædam
institutio diuina: id est quoddam officium à Deo
institutum, secundum quod talia opera fiunt.
Et quia actiones illæ Hierarchiæ sunt operatio-
nes intellectuales, prout Angeli se inuicem à
nescientia purgant, se illuminant, & secundum
scientiam se perficiunt, cum intellectus in talia
opera exeat per imperium voluntatis, possunt hæc
opera attribui ipsi intellectui tantum, & etiam
possunt attribui tam intellectui, quàm volunta-
ti: prout voluntas habet intellectui talia opera
imperare. Si ergo consideremus vtranque po-
tentiam: intellectum scilicet, & voluntatem:
Hierarchia est diuinus ordo: id est ordinata po-
testas à Deo quantum ad voluntatem: prout An-
geli habent ordinatum velle: & est scientia, id est
ista ordinata potestas, & istud ordinatum velle
est secundum scientiam: id est secundum scien-
tificas res: cuiusmodi sunt posse purgare, &c. &
est actio, id est in actionem progrediens. An-
gelus ergo prout à Deo habet hanc ordinatam po-
tentiam, vt quia habet ordinatam voluntatem,
& ordinatè vult, non quæcunque, sed vult ea,
quæ sunt secundum scientiam, vt quia vult pur-
gare, illuminare, & perficere inferiores, & quia
istam ordinatam voluntatem secundum talia
scientifica deducit in actum, quia sic purgat, &
illuminat inferiores: in hoc stat totus principa-
tus Angelorum. Erit ergo talis principatus ordi-
nata potestas: quantum ad voluntatem: & scien-
tia, quantum ad intellectum: & actio, prout ta-
lia opera complet. Ordo ergo, siue ordinata po-
testas, aut ordinata voluntas: erit ibi tanquàm
quid commune, & tanquam genus. Scientia, & actio
erunt ibi tanquam differentie contrahentes. Nā
ordinatè velle potest respicere, vel scientifica,
vel alia. Principatus ergo Angelorum potissi-
mè attenditur per ordinatè velle scientifica: pro-
ut vnus modo ordinato vult docere alium. Et
non solum attenditur talis principatus per ordi-
natè velle non quæcunque, sed scientifica, &
etiam per ordinatè hoc opere adimplere, vt dica-
mus, quod sicut Philosophus voluit, quod Le-
gislator principaliter debet intendere inducere
hominem ad virtutem, vt secundum hoc prin-
cipatus Legislatoris sit hominem inducere ad vir-
tutem, cum virtus, vel opus virtutis in hoc po-
tissimè consistat, vt habetur in secundo Ethico-
rum in velle, & scire, & incommutabiliter ope-
rari: dicemus, quod principatus talis consistit,
quod opera virtutis princeps in se velit, sciat, &
incommutabiliter operetur, & faciat alios velle
scire, & incommutabiliter operari. Et quod di-
ctum est de principatu hominum respectu virtu-
tis, veritatem habet de principatu Angelorum,
&

Principatus
Angelorū.

Principatus
hominum.

2. Eth.

& respectu scientiæ, ut dicamus, quod principatus angelorum in hoc potissimè consistit, quod angeli superiores ordinatè velint causare scientiã in inferiores, & quod actu ipsos illuminent, & in eis scientiam causent: & illi inferiores sic illuminati à superioribus: hæc eadem ordinatè causare velint, scient, & agant in alios inferiores: & infimi postea angeli hoc agant in homines, ut nullus sit angelus ab istis Hierarchicis actibus exclusus, qui non illuminetur, & illuminet: purgetur, & purget: sed aliqui angeli sunt, qui illuminantur à Deo, & illuminant angelos, ut supremi. Aliqui qui illuminantur ab angelis, & illuminant homines, ut infimi. & sic omnia reducuntur in Deum: homines per angelos infimos: illi per medios: medij per supremos. quod quomodo sit, in sequentibus questionibus clarius apparebit. Ad præsens autem scire sufficiat, quomodo secundum voluntatem, & intellectum per opera Hierarchica, quæ sunt purgare, &c. attenditur Angelorum principatus.

Alio quidem modo potest exponi diffinitio dicta, ut ordo, siue ordinata potestas, & scientia non referantur nisi ad intellectum, ut dicamus, quod ordo i. ordinata potestas, siue ordinatè posse, & tale ordinatè posse, quod sit secundum scire: & tale ordinatè scire, quod sit secundum agere. i. quod sit opere adimpletum, & ad opus ordinatum: est id, in quo consistit Angelicus principatus, ut in hoc sibi inuicem principetur: prout superiores possunt ordinatè illuminare inferiores, & eos ordinatè illuminant.

Ut ergo hæc omnia clarè intelligantur: sciendum, quod intellectus tripliciter potest considerari. Primò, ut potentia est. Secundò, ut talis potentia, quæ habet facere opera intellectiva: cuiusmodi sunt purgare à nescientia, & illuminare, & perficere finem scientiæ. Tertiò potest considerari intellectus prout talia deducit in actum. ergo in intellectu prout est quædam ordinata potentia: & prout est talis ordinata potentia, quod est illud, in quo recipitur scientia: & prout opera scientifica facit, dicitur consistere Angelicus principatus. Et quia non consistit Angelicus principatus in tali ordinato posse, quod est secundum scire, & sic agere: nisi prout omnia ista sunt à Deo: ideo huiusmodi Hierar. dicitur esse, & divinus ordo, a quo est tale ordinatum posse, & divina scientia, quia ab ipso est tale scire, & divina actio, quia ab ipso est tale agere. Si ergo queratur, quod istorum se habeat, ut magis commune, & quasi genus secundum hunc modum exponendi: & quod sit minus commune, & quasi differentia: Dicemus, quod potentia potest considerari dupliciter, vel generaliter, vel secundum, quod est perfecta. Si consideretur generaliter, sic est in plus, quàm intellectus, quia non omnis potentia est intellectus, sed e converso. Si verò consideretur, ut perfecta, sic non est inconveniens intellectum esse in plus, quàm potentiam sic ac-

Aceptam, cum non omnis intellectus sit usquequaque perfectus: viroque autem modo potest verificari diffinitio, vel descriptio, quæ datur de Hierarchia: videlicet, quod intellectus contrahat potentiam, & e converso.

Primus quidem modus iam pertractatus est, ut dicamus, quod habere ordinatum posse, & tale ordinatum posse, quod sit secundum scire, & secundum tale scire, quod reducatur in actum: est id, in quo consistit Angelicus principatus.

Alio modo potest exponi dicta descriptio, ut etiam ipsum posse contrahat, & determinet ipsum scire. Nam sicut videmus in illuminatione corporali, sic dicere possumus esse in intellectu. Nam aliqua corpora solum possunt in se lumen recipere, sed non illuminant alia, & lumen receptum non possunt in alia transfundere. Aliqua verò lumen recipiunt, & receptum transfundunt, ut Luna, & Stellæ, & corpora terrena, & polita, & per consequens splendida. Sic, & in scientia, quidam sic lumen recipiunt, ut in se fiant scientes, & huiusmodi lumen scientificum in alijs non transfundunt qualitercunque; hoc contingat. vel quia deficit obiectum, ut quia nulli sunt inferiores, quos possunt sic illuminare, vel quia non habent ita plenum dominium de his, quæ sciunt, quod possint ea debite tradere. Hierarchia ergo non consistit in scire, & in recipere lumen quocunque modo, sed consistit in tali scire, & in tali recipere lumen, quod possit ipsum etiam in alios transfundere. secundum hoc itaque ipsa acceptio divina scientiæ, qua concomitatur ordinata potentia transfundendi illam in alios, & ad quam sequitur ipse actus transfusionis: est id, in quo consistit Hierarchia Angelica. Prout ergo Angeli sic illuminantur à Deo, & sic accipiunt à Deo scientiam, quod possunt eam in alios transfundere, & actu eam transfundunt: est id, in quo consistit principatus Angelicus.

C Propter quod ibi concurrit scientia, & ordo. i. ordinatè posse scientiam communicare, & actio. i. hoc actu agere. Et quia unumquodque perfectum est, cum potest sibi simile generare: ideo diximus, quod potentia perfecta, secundum quam potest illuminatus illuminare alium: potest contrahere ipsum intellectum, qui non semper est sic perfectus.

D Visto, quomodo descriptio Hierarchiæ potest accipi prout ordo. i. ordinata potentia referatur ad voluntatem, & scientia ad intellectum: & ostenso, quomodo utraque hæc possunt referri ad potentiam intellectivam; Volumus ostendere, quomodo tota descriptio, data de Hierarchia accipitur, prout Hierarchia, vel principatus est quoddam officium divinitus institutum, ut dicamus, quod prælatio debet esse sine præsumptione, sine reprehensione, & sine negligentia. Sine præsumptione, ut nullus assumat sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron, ut dicitur ad Hebræos. Requiritur ergo potentia in Prælato, ut habeant

Luna, & Stellæ recipiunt lumen, accipiuntque transfundunt.

2. de ambrosio 14.

Hebr. 5. Prælatorum tria necessaria.

habeant auctoritatem, ut sit sine præsumptione sua prælatio. Requiritur ibi scientia, ut sit sine reprehensione. quia quantumcunque haberet auctoritatem, & nesciret agere opera prælationis, reprehensibilis esset. Tertio requiritur ibi actio, ut sit sine negligentia. ergo ordo. i. ordinatè posse, & scire, & agere est id, in quo cõsistit quasi qui libet principatus, sed diversificari poterunt principatus, prout in alio, & alio principatu alia, & alia sunt agenda. Ideo dicit Hugo in Commento super Angelicam Hierarchiam exponens præfatam diffinitionem, siue descriptionem, quod in ordine attenditur officium: in scientia discretio: in actione ministerium, siue opus. Et subdit, quod actio sine ordine, & sine officio est præsumptio. Nam qui vult agere opera prælationis, & non habet ordinem. i. ordinatam potestatem, siue nõ habet auctoritatē, & prælationis officium: illis præsumit, quia ultra suam auctoritatem, & ultra suas vires vult agere. Sic etiam secundum eundem Hugonem: ordo sine actione est negligentia. Nam, qui habet ordinem. i. ordinatam potestatem, & prælationis officium, si non vult secundum illam agere, negligit. Secundum ipsum etiā Hugonem, sine scientia actio, & ordo est reprehensibilis. Nam habere ordinem. i. ordinatam potestatem, & officium prælationis, & esse ignorantem, vel velle agere opera prælationis, & nescire, reprehensione non caret. Et quia in Hierarchia, siue principatu angelico nulla debet esse præsumptio, nulla negligentia: oportet, quod Hierarchia illa sit ordo actio, & scientia. Hęc ergo diffinitio, siue descriptio data de Hierar. est declarata. Primo prout ordo. i. ordinata potestas, & scientia referuntur tam ad intellectum, quam ad voluntatem Angelorum. Secundo prout hæc duo referuntur tantum ad intellectum angelicum: ita tamen, quod ibi scientia contrahit ordinem. i. ordinatam potestatem. Tertio prout hæc duo referuntur ad intellectum tantum e converso: videlicet quod ordo. i. ordinata potestas contrahit scientiam. Quarto prout hæc referuntur ad ipsum officium, quod dicitur esse Hierarchia, siue principatus, ad quem oportet concurrere scire, ut sit huiusmodi officium sine reprehensione: ordo. i. ordinatè posse, ut sit sine præsumptione; & agere, ut sit sine negligentia, secundum quem modum non solum Hierarchia, siue principatus in Angelis, sed in hominibus, si sit principatus bonus, & sanctus, sic diffiniri potest.

Aduertendum, quod, ut diximus, huic diffinitioni datæ de Hierarchia, quod est ordo diuinus, scientia, & actio: adnectitur Dio. Deiforme, quantum possibile est, similans, & ad inditas ei diuinitus illuminationes proportionaliter in Dei similitudinem conscendens. quod totum potest accipi pro vna diffinitione, & etiam pro duabus diffinitionibus, ut quod Hierarchia est ordo diuinus, scientia, & actio sit vna diffinitio. Quod postea sequitur, quod est quod Deiforme, &c. Sit alia diffinitio, quod qualiter sit, in sequenti questione patebit.

RESP. AD ARG. ART. I.

Ad primum dicendum, quod secundum August. 19. de Civitate Dei: Ordo est parium, dispariumque rerum, sua cuique loca tribuens dispositio. Omnis ergo

Tome 5.
cap. 13.
Ordo quid sit.

congregatio, & omnis multitudo ordinata ad vnum aliquid: potest dici quidam ordo: & si illa multitudo sit ordinata, diuidetur in plures multitudines ad inuicem ordinatas: tota huiusmodi multitudo poterit dici ordo, & etiam partes illius multitudinis: ordines quidam dici poterunt: non est ergo inconueniens, quod tota vna Hierar. dicatur quidam ordo, & etiam partes illius Hierarchiæ ordines quidam dici possint: immo totus exercitus Angelorum, cum totus sit quid ordinatum ad vnum aliquid, posset dici vnus ordo, non obstante, quod in illa tanta multitudine non solum plures ordines, sed etiam plures Hierarchias dicimus ibi esse distinctas. Vel possumus dicere, quod æquiuocatur ibi in ordine. Nam ordo, qui est pars Hierarchiæ sunt ipsi Angeli ad inuicem ordinati, & ad inuicem quandam specialem conuenientiam habentes. Ordo autē, qui ponitur in diffinitione Hierar. est ipsa ordinata potestas, quam habent Angeli à Deo; secundum quam sibi inuicem principantur. Vel si volumus accipere ordinem pro ipsis, habentibus talem ordinatam potestatem, reperitur ordo in toto exercitu Angelorum, & in qualibet Hierarchia, & in quolibet ordine, ut secundum hoc possit cadere in diffinitione Hierarchiæ, & etiam possit esse pars eius: aliter tamen, & aliter. quia prout talis ordinata potestas reperitur in tota Hierarchia, poterit pertinere ad diffinitionem totius: prout verò talis ordinata potestas reperietur etiam in parte Hierarchiæ, poterit pertinere ad partem.

Ad secundum dicendum, quod Hierarchia potest diffiniri, siue describi, & in concreto, & in abstracto. Nam Hierarchia potest dicere Angelos sibi inuicem principantes: & sic Hierarchia est ordo. i. quid ordinatum, siue est quædam multitudo habens potentiam ordinatam, per quam personæ illius multitudinis sibi inuicem principantur: vel Hierarchia potest nominare principatum ipsum, qui attenditur in ordine habentium huiusmodi potestatem. Vel possumus dicere, quod quilibet gradus potest dici quidam ordo, ut dicatur aliquid tot ordines continere, quot habet gradus sibi inuicem præeminentes, & etiam ordo potest dici ipsa ordinatio graduum. Hierarchia ergo continens diuersos gradus Angelorum potest dici ordo in abstracto, quia est quædam ordinatio graduum.

Ad tertium dicendum, quod substantia non habet diffinitionem per additamēta: ideo quidquid ponitur in diffinitione substantiæ: oportet, quod sit substantia, quia ex non substantijs non fit substantia. Et inde est, quod si accidens ponitur

Hierarchiæ
diffinitio,
& epilogus.

tur in diffinitione substantiæ, hoc est, quia ignoramus substantialem differētiā, quam circumloquimur per illud accidens : semper tamen in diffinitione substantiæ funguntur vice substantiæ, & stant pro substantia : sed potestas, & principatus, & talia possunt habere diffinitionem per additamenta. Propter quod non est inconueniens, quod posita in talibus diffinitionibus pertineant ad diuersa genera. Vel possumus dicere, quod ordo positus in diffinitione Hierarchiæ dicit ipsam ordinatam potestatem. quia potestas pertinet ad prædicamentum qualitatis. Ordo sic sumptus non erit in alio prædicamento, quam ipsa scientia. Sic etiam actio quantum ad id, quod est, vel ad id, in quo fundatur huiusmodi actio, ad qualitatem pertinere potest.

Ad quartum dicendum, quod principatus in hominibus accipitur respectu virtutis, ut dicatur pertinere ad Principem, siue ad Legislatorem inducere homines ad virtutem. quod ideo conuenit, quia propter sensualitatem mouentem in contrarium : & propter hoc, quod nondum sumus confirmati in bono, non statim cum scimus aliquid esse faciendum, illud facimus, sed si sic haberemus voluntatem ordinatam, quod in nullo retraheremur ab eo, quod sciremus esse bonum, tunc principatus potissimè esset respectu scientiæ. Et quia hoc est in Angelis, ideo, &c. Vel possumus dicere, ut communiter ponitur, quod principatus angelicus est in executione diuinorum officiorum. Deus ergo immediatè agit in nobis vitam gratiæ, & gloriæ, sed executionem diuinorum suorum officiorum, prout ordinauit per ministeria Angelorum saluare electos, exercet secundum quendam ordinem : ut prima Hierarchia dicitur doceri in talibus immediatè à Deo, & secundum scientiam diuinitus acceptam : illa prima Hierarchia illuminat secundam : & secunda tertiam : tertia vero actiones suas exercet circa ipsos homines, ut sic quodam ordine electi reducantur in Deum. In diffinitione itaque Hierarchiæ potius ponitur scientia, quàm alia dona. quia secundum scientiam dirigentem actiones Angelorum in diuinis officiis accipitur angelicus principatus.

Ad quintum dicendum, quod angeli scilicet, quod habuerunt meliora naturalia : sic maiorē, & ampliorē adepti sunt gratiam, & gloriam. Propter quod Angeli vnius ordinis aliquam conuenientiam habent in natura, & gratia : sed principatus eorum licet hoc præsupponat : tamen secundum hoc non attenditur, immo attenditur secundum illuminare, & purgare, & perficere, prout talia pertinent ad scientiam. Quantumcunque ergo ordo diffiniatur per huiusmodi dona : Hierarchia tamen, vel principatus, qui est in ordinibus Angelorum, vel inter ipsos angelos, qui sunt in huiusmodi ordinibus, secundum scientiam debet attendi. Vel possumus

A dicere, quod illa diffinitio, vel descriptio, data à Magistro : magis est ordinis, ut vnus est, quàm, ut ordo est : descriptio enim ordinis, ut ordo est, dicitur esse parium, vel disparium rerum unicuique sua loca tribuens dispositioni. Sed si describatur ordo, non, ut ordo est : sed, ut vnus est, ut quare hi angeli faciunt hunc vnum ordinem, & illi alij vnum alium ordinem : dicemus hoc esse propter conuenientiam, quam habent inter se, secundum aliqua dona naturæ, & gratiæ : hoc etiam modo sic diffiniretur Hierarchia, vel principatus, non, ut principatus est : sed, ut vnus est. ut quare hi Angeli pertinent ad hanc vnam Hierarchiam, & alij ad aliam, posset secundum aliquam conuenientiam assignari. Sed si diffiniatur Hierarchia, ut principatus est, hoc erit per illuminare, & illuminari, & per alia, quæ ad scientiam pertinent.

Ad sextum dicendum, quod actio, quæ ponitur in diffinitione Hierarchiæ non est illa, quæ est propria ministrantium, quæ est immediatè circa nos exhibita, sed est idem, quod transfundere participatum lumen in alium, quod est commune omnibus. Nam omnes participatum lumen in alios transfundunt, ut Angeli superiores in medios, & medij in infimos, infimi in homines.

Resolutio Dub. I.

C Hierarchiam esse quid Deiforme minime dubitamus. Sicut enim Deus purgat, illuminat, & perficit Angelos superiores, Angeli diuinos habitus recipientes in inferiores, vel in homines agunt : Itemque his illi præesse dicuntur. Quamuis enim in diuinis personis principatus non detur, secundum quem sibi ipsi præsent ; in iisdem tamen est principatus, quod alijs præsent. Hierarchiæ autem à Dionysio dantur per comparisonem ad sua essentialia, ad suam formam, ad suum finem, & ad suum subiectum.

D id autem, quod quærebatur de diffinitionibus alijs à Dionysio positis : dicemus, quod principatus est aliquid conueniens ipsis Angelis : de his autem, quæ conueniunt ipsis rebus, non est inconueniens plures diffinitiones dari : ut si ira conuenit ipsi irato, poterunt de ira dari multe diffinitiones secundum diuersa causarum genera, ut dabitur de ira diffinitio materialis, quod est accensio sanguinis circa cor. quia ex hoc sumitur materia iræ. Dabitur etiam de ira diffinitio per causam finalem, quod est appetitus doloris in contrario. quia hoc finaliter intendit iratus, quod contrarius suus, siue ipimicus suus doleat, & contristetur.

Aegid. super ij. Sent. Q o Sic

Sic etiam secundum alia genera causarum possunt de ira alia diffinitiones dari. Et sicut ira est aliquid, quod conuenit irato, vel est quædam passio, & quædam proprietas irati, sic principatus est aliquid, quod conuenit principantibus, & potest dici quædam proprietas principantium.

Secundum ergo aliam, & aliam considerationem poterunt de ipsoprincipatu, vel de ipsa Hierarchia alia, & alia diffinitiones dari. Quantum autem ad præsens spectat, Hierarchia quadrupliciter considerari potest. Vno modo secundum sua principia substantialia, & essentialia, quæ sunt quasi, quid Hierarchiæ. Alio modo considerari poterit secundum suam formalem perfectionem. Tertio modo poterit considerari secundum suam finalem, quantum ad id, quod in Hierarchia intenditur tanquam finis. Quarto quidem modo prout comparatur ad omnia, videlicet prout consideratur, secundum suum subiectum, secundum suam formalem perfectionem, secundum suum actum, & secundum suum finem. Secundum hoc ergo assignatæ sunt a Dionysio quatuor diffinitiones Hierarchiæ. Vna est, quæ dicit solum quid Hierarchiæ, vel quasi tangens materiam Hierarchiæ, & hæc est illa, quæ fuit superius posita, quod est diuinus ordo, scientia, & actio. nam nisi esset diuinus ordo ibi, id est, ordinata potestas diuinitus tradita, per quam esset in principatu potestas, & auctoritas, & nisi esset ibi scientia dirigens, & actio existens, non esset ibi propriè principatus.

Alia autem diffinitio adnexa huic diffinitioni quæ est quid Deiformæ, quantum possibile est similans, & cæt. data est per comparisonem ad suam perfectionem formalem, quæ est lumen receptum in Angelo. Possumus enim dicere, quod in illo principatu angelico, quasi tria ibi intenduntur, videlicet Deiformitas, assimilatio, & ascensus in Deum, quæ tria in prædicta diffinitione tanguntur, cum dicitur, quod Hierarchia est Deiforme, quantum possibile est, similans, & ad inditas ei diuinitus illuminationes proportionabiliter in Dei similitudine ascendens. Angelus enim recipiendo diuinum lumen, quod est sua formalis perfectio, tripliciter simulatur Deo. Primo ipsam formam, & ipsam speciem luminis recipiendo. Secundo per huiusmodi lumen receptum Deum feruenter, & actu contemplando. Tertio huiusmodi lumen receptum modo, quo possibile est, in alium transfundendo, ut prima similitudo sit in forma, vel in habitu. Secunda sit in actu, quem habet immediatè in Deum. Tertia sit in actu, quæ habet in alios Angelos, in quos transfundit susceptum lumen, per quæ luminis transfusionem operando secundum suam proportionem, id est, secundum virtutem, & regulam sibi datam, in Dei similitudinem ascendit. Propter quod & Philosophi communiter posuerunt intelligentias mouentes orbem similari Deo, quia mouendo orbem, sunt causæ rerum, quarum &

A Deus est causa, Et quia illuminare Angelos est plus, quàm mouere orbem: Angeli superiores illuminando inferiores, & inferiores illuminando homines secundum suam proportionem prout hoc est eis diuinitus datum, & concessum, ex tali actu dicuntur fieri Deo similes: vel, quod idem est, dicuntur in diuinam similitudinem ascendere. Erit itaque Hierarchia quid Deiforme, habitum, & formam luminis a Deo suscipiendo, & Deo, quantum possibile est, similans per huiusmodi formam, & habitum in Deum actu tendendo, & ad inditas ei diuinitus illuminationes proportionabiliter in Dei similitudinem ascendens, lumen receptum proportionabiliter in alios transfundendo, & ex hoc in Dei similitudinem ascendendo, ut ipse assimiletur Deo, illuminando alios, sicut ipsi illuminantur à Deo.

B Sicut ergo prima diffinitio dicit quid Hierarchiæ: ita secunda dicit propter quid, propter quod prima diffinitio est demonstrationis conclusio, hæc autem est demonstrationis principium. Est enim hic ordo in causis, ut in posterioribus diffusius diximus, quod finis imponit necessitatem efficienti, efficiens formæ, forma materiæ, propter quod finis dictus est causa causarum. Diffinitio itaque data per finem, est ratio, & principium ad concludendum omnes alias diffinitiones.

C Est autem diligenter notandum, non esse inconueniens eiusdem rei esse multos fines, & esse finem sub fine. Ipsa ergo Hierarchia ordinatur ad lumen diuinum, quod recipit tanquam ad finem, & per huiusmodi lumen ordinatur ad Deum tanquam ad ulteriorem finem, ita quod diuinum lumen receptum in Angelis est perfectio formalis Angelorum, quia perficit ipsos Angelos, in quibus recipere, & est finis, quia ordinatur ad huiusmodi lumen tanquam ad quandam finem. Et quia diffinitio secunda exprimit huiusmodi lumen, quod recipitur in Angelis, quod se habet quasi finis, ideo diffinitio illa est propter quid respectu diffinitionis primæ. Diffinitio etiam tertia, quia datur in comparisonem ad Deum, est propter quid, respectu omnium aliarum diffinitionum, ideo diffinitio quarta, quæ continet omnes tres primas diffinitiones, ut etiam infra patebit, est diffinitio comprehendens omnia. Bene ergo dictum est, quia si dicatur de Hierarchia, quod est ordo, scientia, & actio, erit diffinitio illa, quæ dicit, quid Hierarchiæ, & quasi naturam, & est demonstrationis conclusio: sed si dicatur, quod Hierarchia est quid Deiforme Deo, quantum possibile est, similans, & ad inditas ei diuinitus illuminationes, & cæt. Erit diffinitio illa, quæ dicit propter quid, & quæ est demonstrationis principium. Si autem totum istud congregetur simul, erit diffinitio illa, quæ est tota demonstratio positionis differens. Dionysius ergo ambas illas diffinitiones congregauit simul, ut patet

Hierarchiæ
quor, & quæ
diffinitio-
nes.

Hierarchiæ
diffinitio
materialis.

Hierarchiæ
diffinitio
formalis.

Angeli mo-
uētes orbem
Deo simili-
antur.

Posteriorū
liber ed-
tus ante
2. sent.
2. hys. 81.
2. hys. 31.

Finisterum
causa, & ea-
rūdem plu-
res fines.

Forma, et fi-
nis coinci-
dunt. 2. hys.
sic. c. 70.

Hierarchiæ
diffinitio-
nes due quæ dif-
ferant.

patet ex 3. c. sui libri, vt daret de Hierarchia diffinitionem illā, quæ est quasi tota demonstratio.

Hierarchia
diffinitio
tertia.

Vt ergo, quomodo accipiuntur illæ duæ diffinitiones, quas diximus simul in vnum connecti; Videndum est de alijs duabus diffinitionibus, quas etiam supra tetigimus. Dicemus enim, quodd, Tertia diffinitio, videlicet, quodd Hierarchia est ad Deum, quātum possibile est, similitudo, & vnitas, & cæt. accipitur prout huiusmodi Hierarchia diuersimodè comparatur ad Deum, & prout pluribus modis eum respicit tanquam causam. Et si dicatur, quodd Deus sit causa finalis Hierarchiæ, & ideo quantum ad hoc non differt hæc diffinitio tertia à diffinitione secunda, data p finem; Dicemus, quodd Deus est finis Angelorum. Finis ergo Hierarchiæ poterit esse ipse Deus, & etiam perfectio illa, quam consequuntur Angeli, ex eo, quodd coniunguntur Deo. Et quamuis vnum per aliud possit cognosci, & determinari, diffinitio tamen illa, quodd Hierarchia est Deiforme, & c. potest accipi per causam finalem, prout finis est aliqua perfectio intra, in qua diffinitione si fiat mētio de Deo, vel de aliqua re exteriori, talia accidit esse ibi posita ad declarandū ea, quæ consequuntur Angeli per respectum, quem habent ad Deum, vel prout tendunt in Deum, vel prout suum lumen transfundunt in alios Angelos, quæ omnia faciendū in seiphs dicuntur habere quādam deiformitatem, & quādam assimilationem ad Deum. Hanc ergo assimilationem ad Deum, & hanc perfectionem interlorem, tanquam causam finalem potest respicere diffinitio secunda. Sed diffinitio hæc tertia potest sumi per respectum ad ipsum Deum in se, prout ipse Deus est cā Hierarchiæ. In hac ergo tertia diffinitione si fiat mētio aliqua d pfectione aliqua citra Deū, hoc erit, prout per illā mānucimur in ipsum Deum. Deus autem est in tripliē genere causæ: formalis, exemplaris, efficientis, & finalis, ad quæ tria aptari possunt omnia posita in hac diffinitione. Dicitur ergo Hierarchia ad Deū, quātū possibile est, similitudo, & vnitas, prout respicit Deum tāquam causam formalem exemplarem: ipsum habens omnis sanctæ, & scientiæ, & actio nis Ducem, prout Deum respicit tanquam causam efficientem, & ad suum diuinissimum decorē immutabiliter quidem diffiniens, idest, finiens, siue finaliter intendens, prout Deum respicit tanquam finem.

Hierarchia
diffinitio
quarta.

Declaratis itaque tribus diffinitionibus, volumus declarare quartam, quæ, vt diximus, quodammodo sumitur per comparisonem ad omnia, videlicet prout comparatur Hierarchia, siue principatus ad suum subiectum, siue ad eos, in quibus est talis principatus tanquam in subiecto, & prout sumitur secundum suam formalem perfectionem, & prout comparatur ad suum actum, & ad suum finē. Propter quod Hierarchia dicitur vniuersaliter quædam sacra dispositio per comparisonem ad suum subiectum, quia ipsi Angeli sanctè ordinati, & dispositi, in quibus

A habet esse talis principatus, pnt dici Hierarchia. Et sequitur, quodd est imago diuinæ speciositatis, idest, diuinæ pulchritudinis, quantum ad suam formalem perfectionem, quia in hoc stat formalis perfectio Hierarchiæ, quodd sit quædam imago, idest, quædam imitatio, & quædam representatio illius diuinæ pulchritudinis. Et subdit in ordinibus, & scientijs Hierarchicis propriæ illuminationis Hierarchiam, sacrificantem, idest esse sacra facientem mysteria, quod Hierarchiæ competit, prout comparatur ad suum actum. nam actus Hierarchiæ est sacrificare, idest, sacra facere mysteria propriæ illuminationis, idest, proprii luminis suscepti in ordinibus, idest, in ordinatis potentijs, & scientijs. nam secundum ordinatam potentiam, & secundum ordinatam auctoritatem, nec non, & secundum scientiam; quam acciperunt a Deo, illuminationis mysteria in alios sibi subiectos debent sacrificare, idest, sacra facere. Et subditur: Et ad propriū principium, vt libet, idest, quantum possibile est, assimilata, & hoc quantum ad finem, quia hoc ibi intenditur finaliter, quodd vt libet, idest quantum est possibile suo principio similetur. Vniuersaliter ergo, idest, secundum omnes considerationes, Hierarchiam dicimus esse sacram dispositionem ratione subiectorum Angelorum dicimus eam esse imaginem diuinæ speciositatis ratione suæ completæ perfectionis, & esse in ordinibus, & scientijs sacrificantem mysteria propriæ illuminationis; quantum ad suum actum, & vt libet, idest, quantum libet, & quantum potest, quia non perfecte potest esse suo principio similata, quātum ad id, quodd ibi intenditur tanquam finis.

C Aduertendum ergo, quodd & si idem aliquomodo sit esse imaginem diuinæ speciositatis, & assimilari suo principio; non tamen pro eodem sumitur hoc, & illud, sed vnum accipitur pro perfectione formali, aliud pro intentione finali. Et si dicatur, quodd ipsa formalis perfectio finaliter intenditur, dicemus, quodd formalis perfectio potest accipi dupliciter, vel inhærens, vel exemplar. Erit ergo Hierarchia imago diuinæ speciositatis, prout est adepta tātam perfectionem in se, & erit assimilata suo principio, prout finaliter tendit in ipsum tanquam in suum exemplar. Ideo additur ibi, vt libet, idest, vtcunque, quia nullus est, qui possit perfecte sequi Deum factorem suum. Quia si econuerso aliqui velient accipere, vt quodd per assimilationem ad suum principium velient intelligere perfectionem in Angelis formaliter inhærent, per imaginem diuinæ speciositatis, velient intelligere formam exemplarem, quā imitantur velut illud, cuius sunt imago, non multum curaremus de verbis, dum constaret de rebus.

D Aduertendum etiam, quodd sacrificare, vt exponebamus, pnt accipi pro sacra factione. Quodd aut aliquis non sanctè agat, & suam actionem nō sanctam faciat, ex tribus potest contingere, vel quia non inde surgit in Creatoris laudem, vel

Sanctè non
agere vnde.

Ægid. super ij. Sent. O o 2 quia

quia modum suæ potentia, & suæ virtutis excedat: vel quia suum talentum non multiplicat, & remissè agit. Ideo quilibet talis, vel peccat contra ordinem, idest contra ordinatam, quam accepit, potentiam, quia excedit modum, & non agit secundum suam virtutem, & secundum legem sibi traditam, vel peccat contra scientiam, quia non surgit inde in laudem Creatoris, à quo scit se tale talentum accepisse: vel peccat contra revelationem mysterij, quia non reuelat mysteria, & non docet ea alios, nec illuminat eos, sed magis abscondit talentum sibi traditum, Hierarchia ergo Angelorum, quantum ad suas actiones erit in ordinibus, idest secundum ordinatas potestates à Deo traditas, quas non excedunt, & erit in scientijs, per quas in diuinam laudem surgunt, & erit secundum proprias illuminationes, per quas alios illuminant, & talentum sibi traditum non abscondunt, & hoc erit per omnia hæc sacrificia: idest sacra faciens sua mysteria, quæ omnia haberi possunt ex commento Hgonis diffinitione traditam exponentis.

Hierarchia
diffinitio-
nes quor.

Aduertendum etiam, quia diffinitiones datæ à Dionysio sunt quatuor, & tres. Nam si accipiat diffinitio, quæ est solum demonstrationis principium, dicens formam: vel quæ est solum demonstrationis conclusio dicens quasi materiã, sic sunt quatuor, quia prima duo dicta Dionysij sunt duæ diffinitiones: & talia duo sequentia sunt duæ aliæ diffinitiones, quæ quomodo distinguantur, est per habita manifestum. Sed si accipiat diffinitio, prout est tota demonstratio, sic omnes diffinitiones præfatæ non sunt nisi tres. quia prima duo dicta eius vnã totalem quandam faciunt diffinitionem.

Aduertendum etiam, quod prima diffinitio dicit essentialia Hierarchiæ, videlicet, quod est ordo, id est ordinata potestas, scientia, & actio. Secunda dicit perfectionem formalem. Tertia exprimit causam finalem. Quarta exprimit omnia, videlicet subiectum, formam, actum, & finem: vt ex parte subiecti accipiat potestas, & scientia, quæ sunt perfectiones subiecti, idest sunt perfectiones angelorum, in quibus tãquam in subiecto habet esse Hierarchia. Igitur diffinitio quarta prout continet subiectum, ex parte cuius se tenent potestas, & scientia: & prout continet actum, continet diffinitionem primam, quæ est potestas, scientia, & actio: prout vero exprimit formam, siue perfectionem formalem, continet diffinitionem secundam: sed prout exprimit finem, continet tertiam, & ideo dicitur omnia continere.

RESP. AD ARG. DVB. I.

Ad primum dicendum, quod in diuinis personis non est propriè Hierarchia respectu sui ipsarum, vt quod vna persona purget, illuminet, vel perficiat

aliam, sed maximè est ibi Hierarchia respectu aliorum. Nam quamuis vna persona non principetur alijs, nec dominatur: tota tamen Trinitas omnibus alijs rebus principatur, & dominatur. Angeli ergo superiores illuminando inferiores assimilantur diuino principatui, à quo est omnis principaliter illuminatio.

Hierarchia
an sit in di-
uinis per-
sonis.

Distinguunt tamen quidam Hierarchiam, in supercælestem, quam dicunt diuinam: cælestem, quam dicunt angelicam, & subcælestem, quam dicunt humanam, quod verum est, si sic intelligatur, quod in diuinis personis non sit propriè Hierarchia, siue principatus respectu sui ipsarum: vt, quod vna propriè principetur alijs, respectu tamen aliorum per Antonomasiã sit ibi principaliter principatus. Nam productio creaturarum non solum manuducit nos in vnitatem essentia, sed etiam in Trinitatè personarum. quicquid autem sit de nostra manuductione, ipsa tamen emanatio personarum est ratio emanationis creaturarum, vt secundum hoc sit Hierarchia in Deo quantum ad vnitatem essentia, & Trinitatem personarum, prout effectus omnes ab vno Deo, præsupposita personarum emanatione, originem sumunt: vt ex hoc Trinitas vnus Deus, non solum omnibus angelis, sed omnibus suis effectibus principetur. Et quia sapientissimè principatur, cum Sapientis sit ordinare, vt dicitur. 1. Metaphysic. consequens est, quod ordinatissimè principetur, vt omnia quodam ordine gubernet, vt corporales creaturas, mediante spiritali: spiritus inferiores, mediãtibus superioribus. Deus ergo purgat, illuminat, & perficit immediatè Hierarchiam primam, vt vult Dionysius 10. cælestis Hierarchiæ. Prima autem Hierarchia agit hoc in secundam: secunda in tertiam: tertia in homines, vt ex hoc quælibet Hierarchia, quantum possibile est, Deo simuletur, quia sicut Deus illuminat, purgat, & perficit superiores angelos, sic ipsi angeli in se inuicem, vel in homines hoc agunt.

Ad formam ergo arguendi, cum dicitur, quod in diuinis personis non est Hierarchia: patet, quod licet in diuinis personis non sit propriè principatus, secundum quem præfint sibi; Est tamen ibi principatus, secundum què præfunt alijs. Vnde & Dionysius, 1. cælestis Hierarchiæ dicit, quod diuina pulchritudo, & simpla: & vt optima: & vt consummatua, distributua est proprii luminis, secundum vniuscuiusque dignitatem. quod dictum secundum Expositores de Hierarchia supercælesti, siue diuina intelligi debet.

Ad secundum dicendum, quod cum diffinitur Hierarchia, quod est similitudo, & vnitas ad Deum, non est ibi verborum inculcatio. quia vnus istorum potest referri ad Dei formitatem in habitu: & aliud

aliud in actu, ut dicatur Hierarchia angelica esse diuina similitudo participando sanctos habitus, & dicatur Deo esse unita per illos habitus actualiter tendendo in Deum.

Ad tertium dicendum, quod ibi, non est eiusdem repetitio. Nam Hierarchia Angelorum respectu Dei est quid deiforme diuinos habitus recipiendo: est Deo similis Deum actu contemplando, est in Dei similitudinem ascendens alios illuminando.

Ad quartum dicendum, quod non pro eodem accipitur ibi imago diuinæ speciositatis, & assimilatio ad proprium principium, ut est per habitum declaratum.

Resolutio Dub. II.

Hierarchia est ordinata potestas, & connexio secundum finem, perfectionem, actionemque accepta, cuius diffinitio à Dionysio deprompta, non re, sed verbis, & superficie tenus ab aliorum Doctorum de Hierarchia diffinitione differt.

Hierarchia
diffinitio
data à Doc.
an sit con-
ueniens.

Id autem, quod quærebatur de diffinitione data à Doctoribus, quod Hierarchia est sacramentum, & rationalium personarum ordinata potestas in subditis debitum retinens Dominatum, dici potest, quod hæc diffinitio, licet per alia verba, est eadem cum diffinitione Dionysii. quod Hierarchia est ordo diuinus, scientia, & actio. Nam hæc quatuor ibi ponuntur, videlicet, quod Hierarchia est quid diuinum, siue quid sacrum, & est ordo siue ordinata potestas, & scientia, & actio. Sic & in hac diffinitione hæc quatuor sunt expressa, ut quod Dionysius dicit Hierarchia, est quid diuinum, hæc diffinitio dicit eam esse, quid sacramentum, unde ait: sacramentum. Et quod Dionysius dicit Hierarchiam, esse scientiam, hæc diffinitio dicit eam esse rationalium, quod ad scientiam pertinet. Nam in solis rationalibus, & intellectualibus scientia habet esse. Et, quod Dionysius dicit, quod Hierarchia est ordo, hoc ait, quod est ordinata potestas: & quod Dionysius dicit, quod Hierarchia est actio, hæc dicit, quod in subditis debitum est retinens principatum, quod sine actione fieri non potest.

RESP. AD ARG. DVB. II.

Primum dicendum, quod in diffinitione data, mentio sit de scientia, cum dicitur, quod est rationalium rerum, siue personarum. Nam rationale, ut rationale est, cognitionem, & scientiam quodammodo exprimit.

Ad secundum dicendum, quod esse rerum sacramentum dupliciter potest intelligi, vel obiectiue, quia versatur circa res sacras, vel subiectiue, quia habet esse in rebus sacris. Hierarchia quidem, tam hominum quam Angelorum est rerum sacramentum, quia versatur circa res sacras, vel quia ordinata est ad communicationem rerum sacramentum, tamen Hierarchia

hominum non semper est rerum sacramentum subiectiue, quod semper sit in rebus sacris. Contingit enim malos aliquando homines fieri Diaconos, vel sacerdotes, qui licet ipsi in se non sint sacri, suscipiunt tamen characterem, & ministerium circa res sacras. Si ergo diffiniatur Hierarchia, quod est sacramentum personarum ordinata potestas, &c. poterit non conuenire Hierarchiæ Ecclesiasticæ, ubi admittuntur aliquando personæ non sacræ, sed si diffiniatur, quod est sacramentum rerum, etiam de Ecclesiastica Hierarchia verificari poterit. Vel possumus dicere, quod Hierarchia idem est, quod sacer principatus, quæ quantum est de congruo semper est sacramentum personarum, quia tractare sancta non debent, nisi sancti. Iuxta illud: Mundamini qui fertis vasa Domini.

Ad tertium dicendum, quod si et Angeli existentes in Hierarchiis purgant, & purgantur: illuminant, & illuminantur: Principatus tamen non est in Angelis, secundum quod purgantur, & illuminantur, sed secundum, quod purgant, & illuminant. Nam secundum Hugonem Angeli in eo, quod illuminantur fiunt participes gratiæ, in eo verò, quod illuminant, efficiuntur consortes, siue participes potestatis. In illuminantibus ergo est principatio, in illuminatis subiectio.

ARTIC. II.

An Hierarchia in tres Hierarchias conuenienter diuidatur.

Conclusio est affirmatiua.

D. Tho. 1. p. q. 108. artic. 1. Et 2. sent. d. 9. q. 1ar. 2. Ric. d. 9. q. 2. Alb. Magn. de Hierarchia, q. 7. artic. 4. Biel. d. 9. q. 1. D. Th. Arg. d. 9. q. 1. artic. 1. Dorb. d. 9. q. 1. Land d. 9. q. 5. Brul. d. 9. q. 2.

Ecce vnde queritur de distinctione, siue de diuisione Hierarchiarum. Et videtur, quod inconuenienter diuidatur Hierarchia in tres Hierarchias. Nam Hierarchia principaliter videtur esse quædam potestas, nam hic est principatus, id est quidam potentatus. Cum ergo in quolibet Angelo sint plures potentie, quilibet Angelus constituet plures Hierarchias. Cum enim intellectus moueat voluntatem ostendendo sibi finem, & voluntas moueat intellectum determinando ipsum ad actum, in quolibet Angelo erunt plures principatus, secundum quod vna potentia principatur alteri, & e converso. plures ergo erunt Hierarchiæ Angelorum, quam Angeli.

Præterea in vna, & eadem specie, ut puta in hominibus, sunt multe politie, & multi principatus. distinguitur. n. Philosophus in politias. 6. genera principatum: Tria bonorum, videlicet Regnum, cum Aegid. super ij. Sent. O o 3 ratio-

Politie
quot, & 3
Principatus
tria genera
bonorum,
totidemque
malorum

Aristocrati-
a, Timocra-
tia & Oligarchia. 2.
Politico. 5. &
Aegidius
libr. 3. De
reg. Princ.
p. 2.
cap. 2.

ratione dominatur vnus: Aristocratiam, cum dominatur plures propter virtutem; & Timocratiam, cum dominatur totus populus. Et tria malorum, Tyrannidem, cum peruerse dominatur vnus: Oligarchiam, cum non propter virtutes, sed propter diuitias, vel propter aliquid tale dominantur plures: & Timocraticam, cum peruerse dominatur non vnus, vel plures, sed totus populus. Si ergo in vna, & eadem specie sunt plures principatus, multo magis in diuersis speciebus erunt principatus plures: & quia, quot sunt Angeli, tot sunt species Angelorum, saltem tot erunt Hierarchiæ, quot Angeli.

Præterea si esset bona diuisio Hierarchiæ in tres, vel esset hæc diuisio generis in species, vel totius integralis in partes: non generis in species, quia hæc est prædicati æqualis, & vniuoca: Hierarchia autem se habet secundum sub, & supra: nec totius integralis in partes, quia integrale non prædicatur de aliqua sua parte, ergo &c.

Præterea, quanto aliquid est Deo propinquius, tanto est simplicius, & minus multiplicatum, cum Deus sit quid omnino simplex, & verè vnum. sed Hierarchia Angelica est Deo propinquior, quàm Ecclesiastica, cum angelica Hierarchia dicatur esse memoria inter Deum, & Ecclesiam, & homines reducantur in Deum per Angelos, sed nos non ponimus nisi vnam Ecclesiasticam Hierarchiā, multo ergo magis non erit nisi vna Angelica.

IN CONTRARIUM est, Diony. 6. cælestis Hierarchiæ, dicens, Has, idest, cælestes essentias, inquit diuinus noster protector, idest, Hiero-
theus, vel melius Paulus, in tres segregat ternas. Dicitur enim Paulum raptum ad supremum cælum hæc dixisse, & Diony. docuisse. Sunt ergo ibi tres ternæ, idest, tres Hierarchiæ, quarum quilibet est terna, idest, habens tres ordines. Bona ergo est diuisio Hierarchiarum, Angelicarum in tres Hierarchias,

Dub. I. Lateralis.

An ratio diuisionis Hierarchia sit diuersa.

Conclusio est affirmatiua.

Vide Doct. eod. supra citatos.

LETIVS autem dubitatur non solum de distinctione, siue de diuisione Hierarchiarum, sed de ratione distinctionis, & diuisionis earum, vtrum eodem modo, siue secundum eandem rationem fiat distinctio Hierarchiarum, & ordinum. Et videtur, quod sic, quia superius, & inferius in Angelis non est nisi secundum diuersam proportionem ad receptionem diuini luminis,

A sed ordines in Angelis se habent sicut superius, & inferius: Cum ergo hoc modo distinguuntur Hierarchiæ, eadem erit ratio distinctionis huiusmodi, & illius.

Præterea differentia Hierarchiæ sumitur secundum ordinem potestatis, cum ergo potentia distinguantur per actus, & diuersitas ordinum sumatur secundum diuersitatem actuum, videtur, quod eodem modo distinguantur Hierarchia, & ordines.

IN CONTRARIUM est, Diony. 6. cælestis Hierarchiæ, qui loquens de ordinibus Angelorum dicit, quod omnis Theologia cælestes essentias nouè vocauit. Si ergo ordines sunt 9. & Hierarchiæ sunt tres, non est eadem ratio distinctionis vtriusque.

2. de animalia. 33.

Resolutio Artic. II.

Hierarchia in tres partes, siue Hierarchias diuidi potest, nec iniuria quidem. Idque constat ex ijs, quæ hic inueniuntur, rebus, in quibus eos ordines superiores imitari conamur.

RESPONDEO dicendum, quod circa distinctionem Hierarchiarum multos, & varios inuenimus modos dicendi. Quidam enim distinxerunt Hierarchias ex modo recipiendi lumen. Quidam ex modo se habendi. Quidam ex diuersitate cognitionum. Quidam ex his, quæ sunt essentialia Hierarchiæ. Quidam ex diuersitate statuum. Nos etiam meminimus in his, quæ Scripsimus super Epistola ad Corinth. diuisisse Hierarchias, prout inuenimus in rebus alium, & alium modum bonitatis. In quibusdam autem quæstionibus, quas fecimus de Angelis, distinxisse has, vel dedisse viam ad distinguendum secundum ea, quæ videmus in sensibilibus: ut sicut in sensibilibus inuenimus distinctionem secundum genera remota, secundum propinqua, & secundum species, sic & ipsos Angelos distinguere per Hierarchias, est quasi eos distinguere per genera remota, per ordines, quasi per genera propinqua: sed distinguere eos per personas eiusdem ordinis, est quasi eos distinguere per species supponendo, quod quilibet Angelus suam speciem constituat, & quot sunt Angeli, tot sint species Angelorum.

Prima via sic patet: Videmus enim, quod Hierarchia Ecclesiastica maxime distinguitur ab angelica plus, quàm angelica ab angelica. & quia male nati sumus ad sciendum, ex his, quæ videmus in hac differentia maiori, autumare aliquid poterimus de illa differentia minori. Distinguitur autem Ecclesiastica Hierarchia ab Angelica ex modo recipiendi diuinum lumen, quia Ecclesiastica recipit modo velato. Iuxta illud Diony, idest, de Angel. Hierarchia. Non est possibile nobis super lucere diuinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum

Scripta sunt per Epistolam Corinth. & 9. de Ange. ante 2. sent.

laminum circunuelatum. Angelica autem Hierar. huiusmodi lumen recipit modo claro. Et sicut Ecclesiastica aliter recipit lumen, quam angelica, sic vna angelica aliter, quam alia: non quod vna Hierar. angelica recipiat huiusmodi lumen velatè, & alia clarè, sed quia in maiori plenitudine, & per consequens valde alio modo recipit vna, quam alia. Sed hæc quàmuis vera sint, tamè valde in generali est talis distinctio, vt modicam cognitionem det de distinctione Hierar. Nam secundum maiorem, & minorem plenitudinem receptionis luminum, non solum distinguuntur Hierarchiæ Angelicæ, sed etiam ordines, & non solum ordines, sed etiam ipsæ personæ Angelicæ. Nam in vno, & eodem ordine sunt angeli superiores, & inferiores, magis, & minus participant diuinum lumen.

Secundus modus sic patet: Nam cum angeli sint medij inter Deum, & homines, & omne medium sapiat quodammodo naturam medij, & etiam extremorum; consequens est, quod, & ipsi angeli triplicem habeant modum: diuinum, angelicum, & quasi humanum, vt quia superiores angeli cognoscunt in quadam vniuersalitate, & sunt quasi diuini: medij cognoscunt in minori vniuersalitate, & se habent, vt angeli: infimi cognoscunt quasi in particularitate, & sunt multum propinqui hominibus. Secundum hæc, vt dicunt, sumuntur tres Hierar. vt suprema sit quasi tota diuina: infima sit, quasi humana: media sit quasi angelica. Nam, & si quælibet sit angelica, media tamen per Anthonomasiam dicitur angelica, quia sic angeli sunt medij inter Deum, & homines. Sic media Hierarch. est media inter Angelos superiores, qui sunt propinquiore Deo: & inferiores, qui sunt propinquiore hominibus. Sed hoc est tractare de huiusmodi distinctione valde in generali. Nam non solum in diuersis Hierarchijs, sed etiam in vna, & eadē Hierarch., & vno & eodem ordine, sunt aliqui angeli superiores propinquiore Deo. Aliqui inferiores propinquiore hominibus. Aliqui modo medio se habentes &c.

Tertius modus sic ostenditur: Dicunt enim aliqui Hierar. esse distinctas ex alio, & alio cognoscendi actu. Nam quidam angeli ita clarè vident Deum, quod in ipso respiciunt rationes, secundum quas Deus regit vniuersum mundum secundum leges communes, & etiam secundum leges dispensatiuas ex aliquo priuilegio speciali. Et in hoc consistit conditio primæ Hierarch. Quidam autem conspiciunt rationes in Deo, secundum quas regitur totus orbis secundum leges communes, non autem secundum leges dispensatiuas speciales, & in hoc stat conditio secundum Hierarch. Quidam autem sic deficiunt à cognitione aliorum, quod rationes, secundum quas regitur totus orbis in Deo, non conspiciunt, siue rationes illæ innitantur legibus communibus, siue legibus dispensatiuis, & specialibus: ita, quod rationes regiminis totius vniuersi in Deo non conspiciunt, sed solum rationes regiminis partium

A vniuersi, & in hoc stat conditio infimæ Hierar.

Sed iste modus distinguendi videtur recedere a modo Dion. nam modus distinctionis Hierarchiarum secundum eum sumitur secundum actus Hierarchicos, qui sunt purgare, illuminare, & perficere: Vt illi constituunt secundum Dion. primam Hierarchiam, qui immediate purgantur, illuminantur, & perficiuntur a Deo, & agunt in Angelos. Illi constituunt mediam, qui immediate ab Angelis hoc recipiunt, & in Angelos hoc recipiunt, & in Angelos hoc agunt. Illi autem in finem, qui ab Angelis hoc recipiunt, & in homines hoc faciunt: Vt suprema sit media inter Deum, & Angelos. Media autem sit media inter Angelos, & Angelos. Infima autem inter homines, & Angelos. Distinctio itaq; Hierarchiarum accipietur non secundum varios modos cognitionis in Deo, sed secundum modum illuminationis alium, & alium, & si aliqui aliquas rationes vident in Deo, quas non vident alij, & alij, quas non alij, Hierarchiæ tamen sumuntur diuersæ, prout supremi immediate illuminantur a Deo, & illuminant alios, & illi alios, secundum ergo vnam, & eandem rem reuelatam, sumi poterunt omnes Hierar. Vt illi, qui immediate reuelationem talem accipiunt a Deo, constituunt Hierarchiam primam, illi, qui immediate a superioribus Angelis mediam. Illi, qui illuminantur a medijs, constituunt infimam, immo si infima Hierarchia videret in Deo rationes regiminis partis vniuersi, cum operatio huiusmodi Hierarchiæ sit circa huiusmodi partes, non indigeret huiusmodi Hierarchia in sua operatione illuminari a superioribus Angelis, sed immediate aspiceret in Deo, quæ suis actionibus expedirent. Nisi forte aliquis diceret, quod etiam infima Hierarchia non videt in Deo rationes regiminis partium vniuersi secundum dispensationem specialem, & in hoc illuminatur a superioribus Angelis, sicut nec media videt rationes regiminis totius secundum huiusmodi dispensationem, & in hoc illuminatur a prima. Sed nec sic potest stare huiusmodi distinctio, nam lex diuinitatis est secundum Dion. reducere infima in suprema per media. vnde infima Hierar. reducetur in mediam, media in supremam, suprema in Deum. propter quod infima non reducitur in Deum, nisi mediante secunda, & prima. sed si sic essent ordinate Hierarchiæ, quia prima videt totum regnum, & secundum leges dispensatiuas, & in hoc illuminat secundam. Secunda vero videt totum regnum secundum leges communes, sed non videt totum, secundum leges dispensatiuas. Attamen secundum huiusmodi leges videt ibi partes regiminis, & in hoc illuminat tertiam, cum ergo tertia non operetur, nisi circa partes vniuersi, reduceretur tertia Hierarchia immediate in Deum per secundam. propter quod tolleretur ordo a Dionysio traditus. quia cum prima Hierarchia immediate habeat ordinem ad Deum, non secunda, non poterit tertia Hierarchia reduci immediate in Deum, nisi reducatur in secundam, & secunda in primam,

Diuinitatis
lex.

& illa in Deum. Qualiter autem in talibus est mediatio, & qualiter nō, in prosequendo patebit.

Ad præsens autem scire sufficiat, quod quantum ad regimen vniuersi, prima Hierar. immediatē illuminatur à Deo, & huiusmodi Hierar. prima de eo, quod est sic illuminata facit participem, & illuminat secundam quantum expedit sibi. Secunda vero, quæ est illuminata à prima, illuminat tertiam quantum expedit tertiæ: ita, quod tota distinctio Hierarchiarum est per illuminare, & illuminari, quia prima illuminatur à Deo, & illuminat Angelos. Secunda illuminatur ab Angelis, & illuminat Angelos. Tertia illuminatur ab angelis, & illuminat homines. Potest autem contingere, quod aliquas rationes videt ibi vnus angelus, quas non videt alius. Distinctio tamen Hierarchiarum accipitur secundum eandem illuminationem, prout vna, & eadem illuminatio deriuatur à Deo in Hierarchiā primā quantum potest de illa illuminatione capere, & à prima in secundam, & à secunda in tertiam. Si autem esset Hierarchiarū distinctio, quia quælibet videret in Deo, quod suum est, vt infima solū videret regimen partiū vniuersi, quia circa tales partes operatur: media autem videret regimen totius, quia circa totum operatur: suprema vero videret regimen totius, & secundum leges dispensatiuas. Quia secundū quosdam ex dispensatione est, quod illi de superiori Hierarch. mittantur, quia ad hoc videtur ire talis distinctio, secundum hunc modum quælibet Hierarch. quantum ad id, quod habet agere de regimine vniuersi immediatē reduceret in Deū, qd esset tollere Hierarchiarum ordinem.

Hierarchiarum essentialia.

* Seraphin incendium charitatis.

* Cherubin plenitudo scientiæ.
* Troni sedes Dei.

1 Eth. 1.

* Doctores inuentio de Hierarchiarum declaratione.

Quartus autē modus sic declaratur: nā & essentialia Hierar. sunt sciētia, ordo, i. ordinata potestas, & actio, secundū quæ tria, vt quidā aiūt, accipiuntur tres Hierar. vt secundum scire accipitur Hierar. prima: secundum posse secūda: secundū agere, tertia. Vnde prima Hierar. tota denominatur à scire, sed scire potest tripliciter cōsiderari, vel in sua radice, vel in se, vel in suo effectu. Radix enim sciendi ea, quæ sunt in Deo, est charitas. Nam, quia sunt amici Dei, ideo reuelat eis Deus secreta sua, & seipsū, ideo & dicebat Dominus: Ego autē dixi vos amicos, quia &c. Seraphin ergo, qui interpretantur incendium dilectionis, & charitatis, denominantur à scientia in sua radice, & Cherubin, qui interpretantur plenitudo scientiæ, denominantur à scientia in se, & Troni, in quibus dicitur Deus sedere, & iudicia exercere, denominantur à scientia in suo effectu, quia iudiciū videtur esse quidam effectus ipsius scientiæ, & videtur esse, quid procedens à scientia, quia vt dicitur Eth. 1. Vnusquisque bene iudicat de his, quæ nouit. Tota itaque prima Hierar. denominatur à scientia, vel in sua radice, vel in se, vel in suo effectu. Et licet nos hoc dicentes hanc & declarationē non inuenerimus, sed ex nobis ipsam cogitauerimus, potest tamen sic declarari hoc dictū de Hierar. prima, Hierar. autem secūda denominatur à posse,

A Nam ibi sunt & dñationes, virtutes, & potestates. Dominari autem non est sine potentia, virtus etiam est vltimum de potentia, vt dicitur. 1. cor. & mū. potestates etiā nominant potentiam. Hierarchia autem tertia consistit in agere. nam si agere est circa aliquam vnam prouinciā, sic sunt principatus, si circa aliquam vnam singularem personam, de his, quæ spectant ad multitudinē, sic sunt Archangeli. sed si sumatur actio respectu vnus personæ de spectantibus ad seipsam, sic sunt Angeli. Sed sic distingue Hierar. per scire posse, & agere, quæ sunt essentialia Hierar. est dicere Hierarchiā nō esse Hierarchiam. nam si ista tria sunt essentialia Hierar. oportet omnia ista cōcurrere ad quamlibet Hierarchiam, aliter tamē, & aliter, quia cum prima sit media inter Deum & Angelos: secunda inter Angelos, & Angelos: tertia inter Angelos, & homines. Ideo prima hæc recipit a Deo, & exercet ea in Angelos. Secunda recipit ab Angelis, & exercet ea in alios Angelos. Tertia recipit ab Angelis, & exercet ea in homines. Quælibet enim Hierarch. potest, & scit, & agit, & si aliquo modo hæc dicta possent adaptari ad Hierar. vt dicatur prima Hierar. magis consistere in scire: Secunda in posse. Tertia in agere, oporteret hæc tria accipere nō propriē, put sunt essentialia Hierarc. & vt concurrunt ad quālibet Hierar. sed magis oporteret ea accipere, prout ipsa distinguuntur Hierarchiæ.

* Dominationes. Virtutes. Potestates.

C Quintus autem modus distinguendi Hierarchias secundum status, sic patet, nam hæc Hierar. Ecclesiastica aliquāliter imitatur Hierar. angelicam, sunt autem in Hierar. Ecclesiast. tres status, contemplatiuorum, prælatorum, & actiuorum, prima ergo Hierarchia consistit in contemplatione. Secunda in prælatione. Tertia in actione. Sed nec iste modus sufficit, quia prima Hierarchia præest secundæ, & secunda tertiæ: contemplatiui autē non præsunt prælati, propter quod omnes tales distinctiones, & si aliquam veritatē habent, non sunt per se, quia non verē declarant quomodo sumitur Hierar. & quomodo vna ab aliā est distincta, sed solum secundum quasdam aptationes incedunt.

D Sextus autem modus, quem nos super Epistolā ad Corinth. tradidimus, sic ostenditur, nam secundum Philosophum in Meta. Duplex est bonum, ducis, & ordinis, totum ergo vniuersum, & etiam quælibet pars vniuersi est quoddam bonū ordinis, id est, est quoddam bonum ordinatum ad aliud bonum. ipsum autem bonum diuinum est sicut bonum ducis, quia ipse est dux, & princeps vniuersi. Omnis ergo principatus, quia non est nisi propter bonum, oportet, quod denominationem recipiat, secundum quod habet immediatam operationē respectu alicuius boni. erunt igitur tres Hierarc. quia operatio aliqua, vel est immediate circa Deum, vel est circa totum vniuersum, vel circa partes vniuersi.

Bonum duplex. lib. 12. c. 6, 7.

Prima itaque Hierarchia tota est diuina, & tota denominatur ex actionibus, quas habent in Deum, vt Troni, quia suscipiunt Deum, & in eis

eis sedet Deus. Cherubin, quia plenitudinē scientiæ habet in Deo. Seraphin, quia incendio charitatis feruntur in Deum.

Secunda autem Hierarchia denominatur ex eo, quod præfertur toti vniuerso: ut Dominationes, quia dirigunt regimē vniuersi. Virtutes, quia tollunt impedimenta à regimine vniuersi. Potestates vero, quia amotis impedimentis, per virtutes, sicut dominationes, dirigunt, sic exequentur regimen Vniuersi. Dominationū ergo est imperare toti vniuerso. Virtutum est impedimenta tollere. Potestatum est, quæ dominationes imperant circa totum vniuersum, executioni mandare.

Tertia autem Hierarchia denominationem suscipit à partibus vniuersi, partes autem vniuersi possunt assignari tres, scilicet Principes, multitudines, & singulares personæ. Principatus ergo secundum quosdam sunt, quorum est intendere circa regimē Principum, & Regum, & Rectorū populi. Archangeli vero, quorum est intendere circa aliquam totam Prouinciam, vel circa totā aliquam multitudinem, ut hic Archāgelus præest huic multitudini: & ille alij. Angeli vero sunt, quorum est intendere circa singulares personas.

Vel possumus dicere, & melius, quod Principes, & Rectores populorū non habent appropriatū sibi aliquem ordinem Angelorū, quia, ut Rectores populi considerantur tanquam singulares personæ, sic sunt sub Angelis. Si tanquam caput multitudinis, sic sunt sub eis, quorum est multitudini præesse. Propter quod dicemus, quod singularibus personis aliquando possunt reuelari maiora, aliquando minora, vel singularibus personis aliquando potest denunciari, quod est ad bonū proprium, vel, quod est ad bonum commune, sicut Beatæ Mariæ, annunciata fuit Conceptio Christi, & Natiuitas eius quod erat ad bonum totius humani generis. ergo si circa partes vniuersi sumatur regimen circa totam vnā multitudinem, vel circa totam vnā Prouinciam, sic sunt Principatus. Et hoc satis concordat cū Scriptura sacra, ut patet ex Dan. vbi Angelus præfatus dicitur princeps Persarum. Si vero intendatur regimen singularium personarum, vel hoc est denunciando, & agendo maiora, & sic sunt Archangeli: vel minora, & sic sunt Angeli, sicut sonant verba Grego. Vel aliter, quia, quod agitur circa singularem personam, vel est propter bonum proprium, & hoc spectat ad Angelos: vel propter bonum totius alicuius multitudinis, & hoc spectat ad Arcangelos. Hæc autem quamuis bene dicta sint: non tamen totum pandunt, quod est circa distinctiones Hierarchiarū pandendum.

Septimus autem modus sic declaratur: Videmus enim in istis sensibilibus, quod est ibi distinctio per genera remota, per propinqua, & per species specialissimas. Ut videmus in genere animalium, quod aliqua habent valde paucas potentias, ut arbores, & plantæ: & ista communi nomine vocantur vegetabilia, non enim habent nisi potentias animæ vegetatiuæ, quia non habent nisi

potentias, per quas viuunt, & continuant se in vita. Ideo habent generatiuam propter bonum speciei, & ut continetur species: Nutritiuā, ut cōseruetur indiuiduum. Augmentatiuā, ut ad suā perfectionem, & complementum perueniant. Aliqua vero animata, præter has potentias, habent sensum: Aliqua vero, præter hæc, mouentur secundum locum. Præter ergo intellectiuum, & præter humanum genus erit triplex genus animatum: Vegetatiuum, & sensitiuum, & secundum locum motiuum, & in quolibet tali genere sunt multa genera, & sub quolibet genere multæ species. Vegetatiuum ergo ab augmentatiuo differt magis secundum genus propinquum: sed à sensitiuo magis secundum genus remotum. In Angelis autem, & si non se excedunt, vel si non differunt per habere plures, & pauciores potentias, differunt tamen per habere plures, & pauciores species, aliter tamen, quā animata. quia in rebus animatis habentia plures potentias, sunt nobiliora: In Angelis vero, habentes pauciores species, sunt nobiliores. in rebus ergo animatis, habentia valde paucas potentias, constituunt infimum genus, ut vegetatiuum. Habentia plures, constituunt genus alterius, ut sensitiuum. habentia adhuc plures, constituunt genus adhuc altius, ut secundum locum motiuum, in quorum quolibet genere sunt etiam multa genera. Quia multa sunt genera arborum, & plantarum: multa sensitiuorum: multa secundum locum motiuorum, & in quolibet genere multæ species. Sic econuerso in Angelis, qui habent paucissimas species, tenent supremum locum. Qui plures, medium.

Sed habentes species valde multiplicatas, tenent gradum infimum. In quolibet tali possunt esse diuersi ordines, & in quolibet ordine diuersi Angeli. Secundum ergo hoc habetur via ex pluralitate, & paucitate specierum ad distinctionem Hierarchiarum, sicut ex pluralitate, & paucitate potentiarum. In rebus animatis habetur via ad distinctionem generum animalium, de quibus omnibus, cum disputabimus de distinctione ordinum Angelorum, clarius, & latius dicemus.

Sed per omnia hæc valde materialiter habetur distinctio Hierarchiarum. non enim plus habetur de huiusmodi distinctione, nisi quatenus Angeli sunt naturaliter distincti. nec tamen negamus, quin secundum distinctionem naturalium sit etiam ibi distinctio gratuitorum. quia secundum, quod habuerunt meliora naturalia, potiorum adepti sunt gratiam. Non ergo reprobamus hoc dictum, cum nos ipsi hoc approbauerimus, sed volumus in hac materia magis clarum sermone proferre.

His itaque omnibus prælatis: dicemus, quod in omni principatu intenditur aliquod opus, & aliquis finis: ut in principatu belli victoria: in politica pax ciuium. & sicut in omni principatu intenditur aliquod opus, & aliquis finis: sic in omni opere, quod respicit aliquam multitudinem, vel

Naturalis distinctio in Angelis dicitur etiam gratuitorum distinctionem.

vel in opere, quod efficitur à multitudine, ibi oportet aliquem principatum esse, & etiam aliquos principantes. quia ubique multitudine, ibi confusio, nisi sit ad inuicem ordinata, ut si fieri debeat aliquod ædificiū, ut puta domus, oportet, quod aliqui sint principantes, aliqui operantes. Hierarchias itaque, & principatus Angelorum, vel possumus sumere per ea, quæ videmus in aliquo magno principatu, vel per ea, quæ videmus in aliquo magno opere. Nā & in magno principatu interdum magnū opus, & nō potest fieri magnū opus, nisi sint ibi aliqui principales, & aliqui exequētes. Sicut, n. videmus in regimine imperiali, vel in regimine alicuius magni Regis. quia aliqui sunt collaterales, & assistētes regi audiētes semper ex ore regis, quid agendum, & quid sit regi placitum. Aliqui vero intromittunt se de regimine regni, iudicantes, & facientes iustitias in regno, & hi sunt in duplici genere. quia, vel intromittunt se de regimine totius regni, sicut sunt illi, qui semper sunt in curia Regis, vel intromittunt se de partibus regni, sicut sunt illi, qui sunt dispersi per regnum, quorum quidam faciunt iustitiā in hac parte, alij in alia parte. omnes ergo faciunt ad regimen regni, ut Primi vocentur assistentes: Secundi dirigentes: Tertij exequētes. Assistentes quidem scientes voluntatem Regis, enunciant hoc gubernantibus: gubernantes autem secundum illud beneplacitum dirigunt exequētes. Sic & in proposito, prima Hierarchia secundum Dionysium. 7. cœlestis Hierarchiæ, est veluti in vestibulis Dei, quasi assistentes lateraliter circa Deum. Secunda Hierarchia præest regimini totius orbis. Tertia partium orbis. Unde Augu. 83. q. Vnaquęque res visibilis in hoc mundo, habet potestatem angelicam sibi præpositam: ita, quod totum vniuersum, & partes vniuersi per angelos gubernantur: ita, quod hæc est: & rota in rota iuxta visionem Ezech. 1. ut rota Regiminis mundi in rota angelicæ Hierarch. Hierarchia itaque prima facit ad regnum orbis, prout per eam illuminantur, & docentur Hierarchiæ alie. Itaque Hierarchia prima conspicit in Deo, qualiter gubernandus sit orbis. Hierarchia autem secunda facit ad huiusmodi regimē, prout secundum rationes illas per eam gubernatur orbis totus. Vltima vero prout per eā gubernantur, & disponuntur partes.

Hoc idē videri potest in aliquo magno opere fiendo, ut puta si debet fieri aliquod ædificiū regium. non enim esset conueniens, quod Rex immediatē loqueretur operarijs, sed loqueretur assistentibus ministris, per quos voluntas regis perueniret ad operarios. Ipsi etiam operarij oporteret, quod haberent præpositos. Essent ergo ibi tria genera ministrorum. quia quidam essent assistentes ministri, qui semper audirent voluntatem regis: quidam essent præpositi operum: quidam essent operarij, & omnes isti operarentur ad constructionem ædificij, Assistētes aliter tñ, & aliter. Quia Assistētes hoc agerent voluntatem regis nunciando. Præposi-

ti hoc agerent inferiores operarios ordinando. Operarij autem hoc agerent exequendo. Secundum hunc modum sunt tres Hierarchiæ. Nam prima Hierarchia continet assistentes. Secunda præpositos. Tertia operarios. Vult enim Deus Hierarchiam Ecclesiasticam, siue Hierarchiam hominum cōiungere Hierarchijs Angelorum: & ut hoc bene, & ordinatē fiat, ordinauit Angelos tanquā principes nostros ad hoc agendum: diuidens eos in tres Hierarchias, quæ distinguuntur modo, quo diximus. quandiu ergo durat mundus: donec completus sit numerus electorum, ut dicit Glo. 1. ad Corinth. 105. Et Angeli Angelis, & Homines Hominibus, & Dæmones Dæmonibus præstant. Dæmones enim præstant Dæmonibus, ut feruentius nos impugnent. Angeli autem præstant Angelis, & Homines Hominibus, ut possimus huic pugnæ resistere.

Aduertendum tamen, quod etiam hic inferius non omnes assistentes ministri æquē intimi Regi, sic & in cœlestibus non omnes de prima Hierarchia sunt æquē nobiles, nec æquē simplices, propter quod sunt ibi plures ordines. Hic etiam inferius inter ipsos præpositos, & ipsos operarios, sunt multi gradus: sic & in cœlestibus. Propter quod, sicut in Hierarchia prima: sic in secunda, & tertia, sunt plures ordines, quæ omnia clarius apparebunt, cum de ipsa distinctione ordinum tractabimus: cum enim Hierarchia sit idem, quod sacer principatus, & huiusmodi principatus sit propter salutem electorum, secundum leges, & rationes relucētes in Deo, oportet ibi esse tres huiusmodi principatus, ut est per habita manifestū.

RESP. AD ARG. ART. II.

Ad primum dicendum, quod hic accipitur potestas, prout vnus angelus præest alij. Nam prima Hierarchia præest secundæ: rationes, & leges, quas videt in Deo de salute electorum, ipsam docendo. Secunda præest tertiæ ipsam dirigendo. Tertia præest hominibus circa eos operando. Si igitur vnus, & idem Angelus habet plures potentias: omnes illas potentias ordinat ad hoc opus, ut propter huiusmodi plures potentias non sint ibi plures principatus.

Ad secundum dicendum, quod etiam in vna specie possunt esse plures principatus, & in pluribus speciebus potest esse principatus vnus. Nā si sit alius modus dominandi, siue sit in eadem specie, siue in diuersis speciebus, facit diuersum principatum: & inde est, quod quamuis omnes angeli nobis principentur dirigendo nos in viā salutis, tamen aliter hoc agit Hierarchia prima: leges, & rationes de huiusmodi salute in Deo conspiciendo, & secundā Hierarchiā de hoc edocendo: & aliter hoc agit Hierarchia secunda, iuxta huiusmodi leges Hierarchiā tertiā dirigendo: & aliter hoc agit tertia fm huiusmodi leges circa

nos

Exemplū.

Angeli assistētes, dirigētes, & exequētes.

Tomo 4. q. 80.

Rota in rota quid. similitudinem hanc vide in d. 1. in Resol. Att. 1.

Præpositi, Operarij.

Dæmones cur dæmonibus præstant.

nos operādo: vt ex hoc sit ibi alius & alius principatus. Sed si sit ibi vnus principādi modus: quātūcūq; sint diuerſæ ſpecies, poteſt dici principatus vnus. Videmus enim, quod non ſolum vna ciuitas, ſed etiam totum vnum regnum poteſt dici vnus principatus: & tamen regnum conſtat ex multis ciuibus: ciuitas ex multis vicis: vicus multis domibus: domus autem, vt dicitur. 1. Politicorum, conſtat ex viro, & muliere, & boue aratore: Pauperibus enim, vt in Politicis dicitur, eſt bos pro miniſtro. Bos enim, qui eſt alterius ſpeciei à viro, & muliere: non ſolum non diuerſificat principatum: ſed etiam pertinet, vel pertinere poteſt ad vnā, & eandem domum cum viro, & muliere.

1. Pol. 1.

Ad tertium dicendum, quod omnes ſpecies ſub eodem genere non ſe habent æqualiter: Sed ſe habent ſecundū ſub & ſupra: ſecundū nobilitatem, & perfectionē. Vnde & Philoſophus in 8. Metaphiſ. formas, & ſpecies aſſimilat numeris. Vel poſſumus dicere, qd non omnis diuiſio eſt generis in ſpecies, vel totius integralis in partes, nā & diuiſum poteſt eſſe anologum, vt nec ſit genus, nec totum integrale, ergo ſuſtineri poſſet, qd Hierarchia anologicē diceretur de prima, ſecunda, & tertiā. Nā Hierarchia ſecunda ex hoc principatur, & ex hoc eſt Hierarchia: Quia docetur, & illuminatur à prima: & tertia ex hoc principatur, quia dirigitur per ſecundam, quando autem ſic eſt, qd aliqua plura diuidunt aliquid, quod de vno dicitur per aliud, tale diuiſum eſt anologū, vt ſi ſubſtantia, & acci-dens diuidunt ens, & ens dicitur de accidente per ſubſtantiam, oportet illud diuiſum non eſſe genus, ſed anologum.

1. Met. 3.

Ad quartum dicendum, qd creatura rationalis accipiendo rationale largē, prout homo, & Angelus dicuntur rationales, habet ſtatum in infimo, quia nihil poteſt eſſe rationale infra hominem. ſed non habet ſtatum in ſupremo, quia ſemper poſſet fieri Angelus nobilior, & ſemper nobilior, quod inde eſt, quia Angeli ſecundum ſpeciem differunt, homines autem tenentes infimum gradum in natura intellectuali, ſecundum ſpeciem differre non poſſunt, quia quod infimum eſt vni ſoli conuenit. Si enim plurificātur homines, hoc erit ſecundum indiuidua tantum, & quia homines ſunt vnus ſpeciei, receptio illuminationum diuinarum in eis quaſi ad vnum modum pertinet, vt niſi vnā ſolam Hierarchiam conſtituere poſſint. Angeli autem propter diuerſitatem ſpecierum reſertam in eis, non eodem modo illuminationes diuinas recipiunt, vt ex hoc ſint in eis plures Hierarchie.

Ad formā autem arguendi dicitur, qd in vno, & eodem Angelo eſt minor diuerſitas, quā in vno, & eodem homine. Vnum ergo, & idem quāto Deo propinquius, tanto ſimplicius, & minorem diuerſitatem habet, ſed plura ex ipſa propinquitate ad Deum fortiri poſſunt, qd ſint magis diuerſa, quā magis remota, nam quæ ſunt formæ tantum, ſunt propinquiores Deo, quā formæ in materia, & tamen formæ tantum ſecundum

A ordinem, quem videmus, nō poſſunt plurificare, niſi differāt ſpecie: formæ vero in materia etiam in eadē ſpecie poſſunt plurificationem ſuſcipere.

Reſolutio Dub. I.

Ratio diuiſionis Hierarchiarum eſt diuerſa. omnis autem diuerſitas, ſeu Hierarchiarum diſtinctio, ex intelligēdi maiori, vel minori nobilitate dependet. Nobilitas enim inte- ligēdi diſtinctionem ſpecificam, & perſonalem reddit. Hinc oritur operum, officiorum, ordinumque diuerſitas. Modus vero diuinas illuminationes recipiendi alius, ex maiori intelligēdi nobilitate, Hierarchiarum efficit diuerſitatem.

D id autem, quod vltius quærebatur: Vtrum eadem ſit ratio diſtinguēdi ordines, & Hierarchias; Dicendū, qd cum in vna Hierarchia ſint multi ordines, & in vno ordine ſint multi Angeli, oportet ponere triplicem diſtinctionem in Angelis. vnā ſecundam, quā diſtinguatur quilibet Angelus à quolibet Angelo: Aliam, ſecundū quā diſtinguatur vnus ordo ab alio ordine: Et tertiā, ſecundū quā diſtinguatur Hierarchia à Hierarchia. Dixerunt itaque quidā, & magni, primam, ſecundam, & tertiā Hierarchiam ſic diſtingui, quia prima diuinos effectus cognoscit in prima cauſa vniuerſali. Secunda cognoscit eos in vniuerſalibus rationibus rerum. Tertia in proprijs rationibus, qui alibi hoc pettractantes, & exponētes dicunt, qd rationes, de quibus illuminantur Angeli, vel ſumuntur, prout dependent ab vniuerſali principio, quod competit Hierarchiæ primæ, vel ab vniuerſalibus cauſis creatis, quod competit ſecundæ, vel à ſingulis rationibus rerum, quod competit Hierarchiæ tertiæ: ſed cum Angeli non accipiant cognitionem à cauſis creatis, ſiue à rebus, ſed doceantur, & illuminentur à ſe inuicem, quod ipſi dicunt de vniuerſalibus cauſis creatis, nos dicemus de vniuerſalibus conceptibus Angelorum. nam Angeli de prima Hierarchia, ita vniuerſales conceptus habent, quod Angeli de tertia Hierarchia nō ſolum immediate in ipſo Deo, ſed etiam in illis vniuerſalibus conceptibus nō poſſunt rationes Regiminis mundi cōſpicere. pp quod inter primam, & tertiā Hierarchiā oportuit dare mediam, quæ quali particulariter doceret Hierarchiam tertiā. Imaginabimur ergo, qd quidā Angeli reſpectu aliorū ſunt, quali groſſi, & hebetes, & qdā ſubtiles, & perſpicaces. Sicut ergo in ipſis hominibus aliqui adeo ſunt ſubtiles, qd in vno verbo intelligunt magnā ſententiā: aliqui autē volunt plura verba: aliqui, niſi oīo maſticeretur eis, nō poſſunt illud capere. ſic & inter Angelos aliqui ſic perſpicaces ſunt, qd in ipſo fonte, vt in ipſo Deo, qui eſt maximē vnus, & ſimplex proſpiciunt, & vidēt leges, & rationes gubernationis mūdi, & iſti pertinent ad Hierarchiā primā. ideo huiusmodi Angeli dicūtur eſſe

D Thomæ
ubi ſupra.

in vestibulis Dei, & esse circa Deum, & immediate se habere ad ipsum, ut pater per Dio. Aliqui vero sunt, qui in ipso fonte per seipsos ad videndum non sufficiunt, sed si proponantur eis in vniuersalibus verbis poterunt illa capere, & isti pertinent ad Hierarchiam secundam. Sed sunt alij tertij, qui nec in ipso fonte per seipsos, nec in vniuersalibus verbis, sed quasi particulatim, & per multiplicatos conceptus hoc capiunt, & hi constituunt Hierarchiam tertiam Angelorum. Sunt autem, & quartij, qui nec in ipso fonte, nec in vniuersalibus verbis, nec per proprias rationes clare vident diuinas leges, sed solum sub quibusdam, velaminibus sensibilibus cum continuo tpe, & cum phantasmatis intelligunt, & in hoc stat Hierarchia quarta, quæ est hominum. Sicut ergo ab eodem Magistro docentur Baccalarei, vniuersaliter clerici, viri laici, & paruuli, aliter tamen, & aliter, quia Baccalarei ab ipso ore Magistri statim capiunt, quæ proferuntur, aliter autem clerici non nisi dilucidetur eis. Viri autem, & laici non intelligunt nisi ipsis talia valde manifestentur. Pueri autem, & paruuli adhuc magis imperfectè cognoscunt. Sic & in his Hierarchijs se habet, propter quod nos sumus, quasi paruuli, quia ex parte, id est, imperfectè cognoscimus, & imperfectè prophetamus. vnde & Apostolus ad Corinth. Nos, huc Hierarchiam nostram assimilat paruulis. vnde cum prius dixisset: Cum essem paruulus, loquebar, ut paruulus; quoniam autem factus sum vir, euacuaui, quæ erant paruuli. postea subdit: Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem, innuens, quod visio nostra in via est enigmatica, & est paruulorum, ad quam nos habemus sicut paruuli, & imperfecti; in patria autem erit clara, & aperta, ad quam nos habebimus sicut perfecti, & viri. Et ex hoc potest patere commune dictum, quod Hierarchiæ distinguuntur ex alio, & alio illuminationis modo. quia aliud est illuminari immediate ex ipso fonte, aliud hoc habere per vniuersales conceptus, & aliud per rationes proprias claras, & aliud velatè, & enigmaticè, licet ex eodem illuminationis modo possit quis dirigi in diuersa opera: ut sicut videmus, quod quamuis tota tertia Hierarchia, quali per rationes proprias videatur illuminari, ut quasi tota habeat eundem modum illuminandi, tamen per illas illuminationes non ad idem opus ordinantur principatus Archangeli, & Angeli. Nam principatum est præesse multitudini: Archangelorum est annunciare maiora: Angelorum minora. Per alium ergo, & alium modum cognoscendi distinguuntur Hierarchiæ. Sed prout eodem modo cognoscendi ordinantur ad diuersa opera, distinguuntur ordines prout idem opus perfectiori modo facit vnus, quam alius, distinguuntur personæ angelicæ. Sed si sic dicimus, quod credimus benedictum, ut etiam satis communiter ponitur, non omnino imus ad radicem, nam Angeli secundum diuersitatem naturalium, adepti sunt dona gratiarum. Licet ergo sic illuminari pertineat ad ea, quæ sunt gratiæ, & possit inter dona gratuita computari; oportet

tamen, quod ad ipsam naturam recurramus, ex cuius diuersitate hæc etiam diuersitas habere esse. In Angelis ergo est pluralitas, & paucitas specierum: est pluralitas, & paucitas conuersionum: est maior, & minor perspicacitas actuum. Nam angeli superiores intelligunt per species vniuersaliores: ita, quod habet pauciores species, & per conceptus vniuersaliores, & ex hoc indiget paucioribus conuersionibus, & habet perspicacitatem actuum. per vnā. n. & eandem speciem habet plures conuersiones, ut si angelus intelligat per speciem lapidis omnes lapides; si vult intelligere per illam speciem; hoc genus lapidum specialiter, oportet, quod se conuertat super illam speciem, prout specialiter representat istos lapides: & si vult intelligere lapides alios, prout specialiter representat illos alios: & sicut vnus homo perspicax plus intelligit in vno verbo, quam alius per multa: sic angeli superiores per pauciores species, & pauciores conuersiones plura intelligent. & clarius, quam inferiores per plures. Non sunt ergo duo angeli, qui æquè clare intelligant: sicut in istis sensibilibus non sunt duæ species æquè nobiles; attamen non propter quodlibet clarius intelligere, contingit habere pauciores species, vel pauciores conuersiones: sicut in istis sensibilibus, ut puta in rebus animatis, non propter quodlibet nobilius, vel ignobilius conuenit habere plures, vel pauciores potètiās. Nam vna planta est nobilior alia, non tamen propter hoc habet plures potètiās, quam alia, in quibus etiam triplicè differentiā cōspicimus. Vna est per habere plures potètiās in eodē genere. Alia differentia est per non habere aliquas potètiās illius generis. Tertia est per habere esse nobilius, & ignobilius. Quæcunque ergo habent esse nobilius, vel ignobilius secundum naturam forme, illa differunt specie: sed quæ habent à Deo esse nobilius, vel ignobilius, quod habent plures, vel pauciores potètiās in eodem genere, illa differunt saltem in genere propinquo: sic in genere motuorum secundum locum, aliqua non habent omnes sensus, ut & apes dicuntur non habere auditum, & talpa non habere oculos, nisi fortè sub pelle. Alia vero adeo differunt per esse nobilius, & ignobilius, quod caret omnibus potètijs illius generis, sicut platanus, quæ carent vniuersaliter sensu. Sic & angeli, semper n. vnus nobiliori modo intelligit, quam alius, sed non propter quodlibet nobilius intelligere, vnus habet pauciores species, vel indiget paucioribus conuersionibus, quam alius: posset tamen quis adeo habere nobilius intelligere, quod dato, quod non haberet pauciores species, indigeret tamen paucioribus conuersionibus in vna, & eadē specie. Et adeo posset habere naturam nobilem, quod et intelligeret per pauciores species, istæ autem tres diuersitates sic se habent, quod paucitas specierum includit paucitatem conuersionum, & nobilitatem intelligendi. Quicunque n. intelligit per pauciores species, indiget paucioribus conuersionibus, sed non e conuerso. Quicunque et indiget paucioribus conuersionibus, habet nobilius intelligere, & non e conuerso. Vtrum autem ex paucitate specierum sumatur differentia Hierarchiarum ex pluralitate,

Angeli duo non æquè clare intelligent.

Plantarum nobilitas.

* Esse nobilius, & ignobilius secundum naturam forme, illa differunt specie, non autem ea, quæ habent esse nobilius, & ignobilius à Deo.

* Apes non habet auditum, nec Talpa oculos, nisi fortè sub pelle.

ralitate, & paucitate cōuersionum differentia ordinum: ex nobilitate actuum differentia quorūcūq; Angelorum, quia non sunt duo Angeli habentes eque nobile intelligere: aut quō sit: illi notum est, qui nouit eorum naturam, & etiam ipsis Angelis hæc sunt nota: nobis autē, ut dicit Dio. 6. de Angelica Hierarchia. Ignote sunt virtutes angelicæ: ideo scire non possumus, quō sunt talia accipienda. Certum est nobis, q̄ quolibet maior, & minor nobilitas naturæ, vel actus intelligēdi: facit differentiam in Angelis, sed quando est tantō maior nobilitas, q̄ dignum sit, quod cōstituat super nobiliori opere, & faciat differentiam ordinis. quia alius, & alius ordo angelicus est super alio, & alio opere constitutus, & quando tanta est nobilitas, q̄ habeant alium modum percipiendi illuminationes diuinas, ut quia fortē pōt eas percipere in ipso fonte, vel in vniuersalibus rationibus, vel solum in rationibus proprijs, & quod tunc faciat differentiam Hierarchiarum ne scimus.

Concludamus ergo, & dicamus, q̄ tota natura sensibilis tam rerum animatarum, quā rerum inanimatarum, est inter animam rationalem, & materiam primam: & tota natura intellectuālis, & angelica est inter huiusmodi animam, & Deum. Cum ergo plus distet anima à Deo, quā à materia prima: rationale est, q̄ plures sint differentiæ, & plures sint species Angelorū, quā omnium rerum materialium, ut planē innuit Dion. 14. de Angelica Hierarchia. Credibile est ergo, quod sicut hæc inferius inter animata aliqua habēt plures, & pauciores potentias secundum diuersum genus: secundum quem modum sensitiuum superat vegetatiuum: aliqua habent sic plures, & pauciores secundum idem genus, sicut vnum sensitiuum, vel vnum animal superat aliud, quia ali quod habet omnes sensus: aliquod non omnes. inter habentes etiam omnes sensus est differētia, quia vnum est nobilius alio. Sic à simili omnes hos modos differētiarum, & distributionū, quos inuenimus in animatis secundum potentias, rationale est esse in Angelis secundum species, & conuersiones. quia aliqui habent plures species, aliqui pauciores: aliqui verō secundum vnam, & eandem speciem indigent pluribus conuersionibus, aliqui paucioribus. Rationale est enim de Angelis, q̄ possint sic se excedere secundum perspicacitatem, quod vnus per eandem speciem vnica cōuersione, & vnico intuitu plura cognoscat, quā alius per plures, sicut apparet in hominibus, qui propriē non se excedunt, q̄ vnus intelligat per vniuersaliores species, quā alius: subtiliores tamen vnico verbo, & vnico intuitu plura cognoscunt, & clarius, quā grossiores per plures. est etiam, & tertia differentia inter angelos, q̄ dato eos nō differre pluralitate, & paucitate specierum, aut conuersionum: possunt tamen differre subtilitate, & nobilitate. quia per totidē species, & totidē conuersiones potest vnus subtiliori modo intelligere, quā alius: sicut & in hominibus dato, q̄ ad intelligēdum aliquid tot

Angelorum
differentiæ.

A verbis indigeret vnus, quot alius: posset tamen illud clariori modo intelligere vnus, quā alius. Qualiter autem hæc tres differentiæ se habeant ad distinctionem Angelorum: dici potest, quod per solum intelligere clarius, sumitur differentia specierum: per sic autem intelligere clarius, quod indiget paucioribus cōuersionibus sumitur differentia generum proximorum. sed quādo adeo intelligit clarius, quod indiget paucioribus speciebus, & quod habet species simplices, & vniuersaliores: habet inde sumi differentia, & differre genere remotorum. Sed vtrum ex paucitate specierum, & differre per genera sic remota, faciat distinctionem Hierarchiarum: & vtrum ex paucitate cōuersionum sumatur distinctio ordinum: nobis notum certitudinaliter esse non potest, nisi esset nobis desuper reuelatum. Sufficiat tamen ad præsens scire, quod quodlibet intelligere nobilius facit diuersitatem in angelis quantum ad speciem, & personalitatem, & per nobilius intelligere differunt quicunque Angeli. sed quando adeo est nobilius, quod dignum est, ut diximus, quod committatur sibi altius opus, & altius officium, faciet diuersitatem ordinum. quando autem adeo est nobile suum intelligere, quod habet alium modum recipiendi illuminationes diuinas, diuersitatem facit in Hierarchijs, de quibus omnibus, cum disputabimus de ordinibus, aliqua vltius intendimus declarare.

RESP. AD ARG. DVB. I.

D primum dicendum, quod diuersa proportio potest sumi adeo largē, quod non sint duo Angeli, qui fm eandem proportionem recipiant diuinum lumen, cum semper vnus recipiat ipsum clariori modo, quā alius. Sed si volumus loqui de diuersitate proportionis, & de diuersitate modi recipiendi diuinum lumen: prout aliqui immediatē ab ipso fonte diuino illuminantur, & ibi vident rationes, & leges gubernationis mundi. quidam verō nō in ipso fonte, sed in quibusdam vniuersalibus conceptibus hoc possunt conspiciere. quidam verō nec sic, nec sic: sed in quibusdam particularibus conceptibus hoc capiunt. talis diuersus recipiendi modus diuersas constituit Hierarchias. Diuersitas autem ordinum infra hunc modum referuari potest, quia non oportet Angelos non differentes secundum Hierarchias, sed secundum ordines, differre secundum tales modos recipiendi: sed sufficit eos differre ex eo, quod sunt ad alia, & ad alia opera ordinati.

Ad secundum dicendum, quod diuersitas actuum, siue diuersitas operum, quæ facit distinctionem in ordinibus: referuatur in distinctione Hierarchiarum. Differunt enim Hierarchiæ per diuersos actus, & per diuersa opera, quia ad alia opera ordinantur illi de
Ægid. super ij. Sent. Pp vna

CONTRA
DICATIO.
Angelorum
distinctio spe
cifica, & per
sonalis à di
uersitate in
telligendi.
Supra vero
dicitur q̄ ar. 1.
ait indiui
duari se ip
so angelū.
Sed nodus
dissoluitur.
Primum n.
dictū intel
ligit à prio
ri: Alterū ve
rō à poste
riori, & à
gno.

vna Hierarchia: & ad alia illi de alia, & cum hoc etiam differunt ex diuersitate modi recipiendi diuinos radios.

ARTIC. III.

*An Hierarchiæ omnes sint cõnexa.
Conclusio est affirmatiua.*

D. Th. 2. sent. d. 9. q. 1. ar. 6. p. 2. Alb. Magn. de Hierarch. quæst. 7. artic. 34.

TERTIO quæritur de connectione Hierarchiarum. Et videtur, quod nõ sit connexio inter Hierarchias. Nam Angeli primò intelliguntur differre per se naturaliter, & secundum speciem.

Secundo differunt secundum genera propinqua, & per esse alterius, & alterius ordinis. Tertio differunt per genera remota, & per esse in alia, & alia Hierarchia: quæ ergo sic differunt: non videtur, quod possint plus differre. quæ autem talia sunt: non videntur in aliquo connecti: ergo, &c.

Præterea, quod est ratio distinguendi, non est ratio vniendi, & connectendi: sed distinctio per Hierarchias maximè est ratio distinguendi. ergo non erit ratio vniendi, & connectendi.

Præterea, quæ pertinent ad eundem principatum aliquam communicationem habet ad inuicem, sed quæ ad eundem principatum non pertinent, videntur per se facere quoddam vniuersum omnino aliud, & diuersum. Sed Hierarchia idè est, quod sacer principatus. Angeli ergo non pertinentes ad eandem Hierarchiam, non pertinent ad eundem principatum: ergo, &c.

IN CONTRARIUM est Dion. 13. de diu. nom. di. quod nihil est existentium, quod non participet secundum aliquid vno. Et ibidem dicitur, quod omnibus omnia sunt vnita.

Dub. I. Lateralis.

*An vna, & eadem Hierarchia sit
connexa. Conclusio est
affirmatiua.*

Vide eisdem Doct. supra citatos.

VTERIVS autem quæritur: Vtrum in eadè Hierarchia sit connexio. Et videtur, quod nõ, quia sunt ibi diuersi ordines. Sed quæ pertinent ad alium, & alium ordinem, non videntur connecti ad inuicem, sed hoc

reperitur in eadem Hierarchia: ergo, &c.

A Præterea: si diuersi ordines connecterentur, vel hoc esset in naturalibus, vel in gratuitis: non in naturalibus, quia natura potissimè dicitur de forma, & specie. quæ ergo differunt forma, & spè: non conueniunt in natura: non solum ergo Angeli diuersorum ordinum, sed etiam eiusdem ordinis non habent talem cõuenienciã, cū omnes differant specie. Nec etiã hoc erit secundum gratuita, quia secundum Magistrũ in littera: ordo Angelorum dicitur multitudo celestium spirituum, qui inter se in aliquo munere gratiæ similatur: talis ergo cõnexio erit in eodem ordine: non in diuersis ordinibus.

B Præterea: potissima connexio in rebus est, secundum actus, & opera, sed diuersi ordines ordinantur ad diuersos actus, & ad diuersa opera: vna ergo, & eadem Hierarchia, quia cõtinet diuersos ordines, non dicitur esse connexa.

IN CONTRARIUM est, quia omnis vnio est aliqua connexio: non esset ergo Hierarchia vna, nisi esset connexa.

Præterea: omnes Hierarchiæ, ut patebit, habet aliquam connexionem ad inuicem. Multo ergo magis vna, & eadem.

Resolutio Art. III.

Cum in ipsis elementis, quibus separata substantia non sunt comparanda, sit connexio, quæ est optima vniuersi dispositio; eam à nobilissimis substantijs, ac Hierarchijs remouendam esse quisnam dicet? Id. n. ex principio, sine, perfectione, actione, ipsa fatendum est.

RESPONDEO dicendum, quod secundum Dion. 13. de diu. nom. non est aliquid omnino priuatum vnitatem. & Proclus ait, quod omnis multitudo participat aliquantulum vno. Propter quod idem Dion. 10. de celesti Hierarchia de hac vnitatem, & connexione tractans ait, quod connexa itaq; sit ipsa quidem honorabilissima circa Deum animorum dispositio perfectiua illuminatione ordinata. Et subdit, quod ab ipsa Hierarchia prima proportionaliter secunda: & à secunda tertia: & ex tertia secundum nos Hierarchia: ubi planè colligitur, quod non solum omnes tres Hierarchiæ Angelicæ connexæ sunt, sed etiam quarta Hierarchia nostra connexa est eis. Cum enim illuminationes diuinæ ab ipso fontali principio, mediantibus Hierarchijs angelicis, usque ad Hierarchiam nostram perueniant: oportet omnes has Hierarchias connexas esse. Non enim posset tale lumen deriuari ab vna Hierarchia in aliam, nisi aliquam vniõnem, & aliquam connexionem haberet ad illam: & si in omnes sit talis deriuatio: in omnibus erit connexio.

Possumus autem, quantum ad præsens spectat, quatuor connexiones dare inter Hierarchias, videlicet secundum principium, secundum finem, secundum perfectiones, & secundum actiones. Secundum principium quidem,

Multitudo
omnis par-
ticipat vno.
Vid. 1. sent.
lib. d. 2.

quidem, quia omnes Hierarchiæ habent vnum ca-
put, fluunt ab vno principio, sunt sub vno princi-
pio. Vnde, & Dio. 13. de di. nom. cū prius dixisset,
q̄ non est multitudo nō participans vno: subdit,
q̄ quæ sunt multa numero, aut virtutibus, aut
speciebus, aut genere, aut processionibus, sunt v-
num principio. Quantumcunque ergo constitutio-
nes has Hierarchias habeant varias virtutes: dif-
ferunt numero, & specie, & genere, s̄m q̄, & An-
geli differunt ad inuicem. quia si & inter hæc ma-
terialia sunt diuersa genera, erunt etiā inter An-
gelos, cum credantur esse plures species Angelo-
rum, quā rerum materialium. Quantumcūq;
ergo sic differant Hierarchiæ Angelorum, & si
differant processionibus, s̄m q̄ homines differūt
ab Angelis, quia homines procedunt ex se inui-
cem, & homo generat hominem: licet Ange-
lus non generet angelum, sed omnes immedia-
tē processerint à Deo cum omnibus istis diuersi-
tatibus, stat vnitas principij, quia omnes sunt ab
vno principio. s̄. à Deo, qui est totius huiusmodi
principatus Dux, Princeps, & principium. Pro-
pter qd̄ dicitur cōiter, & benē, q̄ quantum est ex
parte Principis, siue ex parte principij principā-
tis: omnes Hierarchiæ tam hominum, quā An-
gelorum, & etiam totum vniuersum, non est ni-
si vnus principatus. Propter quod concludit
Philosophus in fine 12. Metaph. de toto vniuer-
so, qd̄ est vnus principatus, cuius est vnus Prin-
ceps Deus.

Vniuersi
Monarchia.

Tex. c. 55.
in calce.

Secunda connexio Hierarchiarum est ex par-
te finis: nam quando in aliqua tota vna multitu-
dine intenditur vnus finis rectus, ordo requirit,
q̄ oēs se iuuent ad consequendum finem illum.
Finis autem Hierarchiarū est, vt dicit Dion. 3. de
cele. Hierarchia, vnitas, & similitudo ad Deū,
vel finis est esse, qd̄ Deiforme, quātū possibile est,
similans, & ad inditas diuinitus illuminationes
proportionaliter conscendens. Sicut ergo in to-
to exercitu vbi intenditur victoria: inuicem se iu-
uant, vt hunc finem cōsequantur, sic in omnibus
Hierarchijs, vbi per illuminationes intenditur si-
militudo ad Deum: oportet, q̄ in hoc se inuicē
iuuent, & se inuicem illuminent. Ideo nulla est
Hierarchia, nec hominum, nec Angelorum, quæ
non illuminet, vel non illuminetur ab alia. Ideo
dictum est, q̄ Prima illuminat secundā: Secun-
da tertiam: & tertia quartam. i. nostram. Cum er-
go quæcunque se iuuant in cōsecutione alicuius
finis, & illa sint ad inuicem connexa: oportet ex
ratione vnus finis omnes Hierarchias connexas
esse.

Exercitus
connexio.

Tex. c. 43.

Tactus du-
plex.

Tertia Hierarchiarum connexio sumi potest
ex potestate actionum. Nam s̄m Philosophum
in 1. de generatione, in c. de tactu: agentia, & pa-
tientia potissimē se tangunt. Possūmus, n. in his
corporalibus distinguere duplicem tactū super-
ficialem, & profundum. Quæ. n. tanguntur s̄m
magnitudines tangunt se superficialiter: sed, quæ
agunt, & patiūtur, tāgūt se in profundo, & potis-
simē si sit actio naturalis, q̄a ars agit i superficie:
natura in p̄fundo, vt in 12. Meta. recitat Cōmē.

A dixisse Themistium. Cū ergo actus Hierarchiæ
sint purgare, & purgari: illuminare, & illumi-
nari: perficere, & perfici, à quibus actibus Hier-
archicis nulla Hierarchia est exclusa: connectū-
tur, & vniuntur omnes Hierarchiæ ad inuicem,
& habebunt illam cōnexionem, quæ assimilatur
tactui in profundo, cum cōnectantur, & vniātur
agendo in se inuicem, & illuminando se inuicē.
qd̄ quō sit, in sequentibus apparebit. Hæ ergo
tres connexiones assignatæ, sic sunt intelligendæ,
q̄ Hierarchiæ Angelorum connectuntur s̄m ac-
tū illuminationis se inuicē illuminando, qui
act⁹ originaliter est ab vno principio, q̄ est Deus,
& terminatur ad vnum finē, qui est per hoc vni-
ri, & assimilari Deo. Propter quod bene dictum
est, Hierarchias cōnexionem habere ex actibus,
ex principio, & ex fine. Vnde & Dion. tractans
de hac connexione ait, quod illuminatio descen-
dit à Deo in omnes Hierarchias, & sic reducun-
tur in super principale principium, & consum-
mationem. Ex eo ergo, quod sic descendit il-
luminatio gradatim in omnes: vniuntur Hierar-
chiæ secundum actum illuminationis. Ex eo ve-
ro, quod est ibi dare super principale principū,
est ibi nio ex parte principij. Quia verò ordina-
tē reducuntur in quandam consummationem:
est ibi vnitas ex parte finis.

Hierarchia-
rum connexio.

Quarta autem connexio Hierarchiarū potest
sumi s̄m perfectiones. Nā hoc modo & corpora-
lia inter se, & corporalia cum spiritualibus, &
omnia cū omnibus sunt connexa, vt in de causis
traditur. Sic. n. sunt connexa elementa, vt inter
terram, quæ est frigida, & sicca, & aerem, qui est
calidus, & humidus: est media aqua connectens,
quæ est frigida, & humida: conueniens cū aere
in humiditate, & aer cū igne in caliditate. Sic in-
ter intelligentias, quæ sunt immobiles, & incor-
ruptibiles, & hæc inferiora, quæ sunt mobilia, &
corruptibilia, sunt media corpora supercēlestia,
quæ sunt mobilia, & incorruptibilia. Inconnexū
enim esset vniuersum secundum Philosophorū
sententiam, si ab immobilibus, & incorruptibi-
libus ad mobilia, & corruptibilia procederetur:
& ex his quasi connexionē habentibus fieret con-
stitutio vniuersi, sine rebus medijs. Propter qd̄
facta sunt supercēlestia corpora, quæ sunt mobi-
lia, & in hoc conuenientia cum his inferioribus:
& incorruptibilia, & in hoc conuenientia cum in-
telligētijs angelicis. Sic inter ipsas Hierarchias:
D Prima quidem Hierarchia non illuminatur ab
Angelis, & illuminat Angelos. Tertia est omni-
no disiuncta, & quasi opposita, quia non illumi-
nat Angelos, & illuminatur ab Angelis. Propter
quod est Hierarchia media connectens, quæ il-
luminatur ab Angelis, & in hoc conuenit cum
tertia: & illuminat Angelos, & in hoc cum
prima. Et si bene sciremus proprietates talium
rerum: videremus, quod Deus se habet quasi vni-
tas: & omnes species se habent quasi numeri, se-
cundum quendā ordinē quasi linealiter vnitatē
respicientes: ita, q̄ spēs secūda connectit primā
cū tertia, habēs cōueniētiā cū vtrisque, sicut me-
Aegid. super ij. Sent. P p 2 dium

Vniuersi
generalis cō-
nexio.

Angeli duo
æque perfe-
cti non sunt.
idē fere in
fra q. 1. ar. 1.
& supra nō
solum.

dium cum extremis: & tertia connectit secundā cum quarta: & quarta tertiā cum quinta: & sic deinceps, & si fierent species ad hoc nouæ intermediæ, fm quandam convenientiam fierent, vt vniuersum connexum esset. Si. n. cōnexio est bona dispositio vniuersi, & ralem connexionē videmus apertē in elementis, quæ sunt quasi ignobilissima corpora: multo magis huiusmodi connexionē esse inter Angelos iudicamus. Dicemus. n. non esse duos Angelos æquē perfectos, sed secundum perfectiones quodam ordine se habent, vt semper media species, siue medius Angelus sit connectens extremos. Non solum ergo media Hierar. connectit primam cum tertia, sed quia quodam ordine prioritatis, & posterioritatis secundum suas perfectiones sunt Angeli ordinati: semper fm convenientiam quandā se habebit secūsus cum primo, & tertio: & tertius cum secūdo, & quarto, & sic deinceps.

RESP. AD ARG. ART. III.

 D primum dicendum, quod quātuncunque differant secundum genera remota: oportet eos cōuenire in aliquo genere remotiori, quia oportet dare aliquod vnum genus omnium eorū: dato tamē, qd non conuenirent in genere: cōueniret in analogo, quia secundum Philosophum in 5. Meta. quæ sunt diuersa genere sunt vnum proportionē, i. analogia.

T. c. 16. 33.

Ad secundum dicendum, qd quæ est ratio distinguendi secundum vnum modum, potest esse ratio, vniendi secundum alium modum: Hierar. ergo est ratio distinctionis, quia est rerum ordinarum secundū superius, & inferius ad vnum aliquod: propter quod licet ratione superioritatis, & inferioritatis Hierarchia dicat distinctionē: ratione ordinis ad vnum aliquid, dicit connexionem: & si fiat vis in argumento, quod Hierar. est maximē ratio distinctionis, quia maximē differunt, quæ differunt secundum aliam, & aliam Hierarchiam: tunc habebit eandem vim cum argumento primo, vt dicamus, qd oēs Hierarchiæ conueniunt in aliquo genere multum remoto, & etiam habent connexiones; & convenientias alias superius assignatas.

Ad tertium dicendum, qd Angeli, si considerentur in se, constituunt alium, & alium principatū secundum alium, & alium modum recipiendi diuinos radios. Sed si comparentur ad suū Principem: cum omnes sint sub vno principe, f. Deo: omnes ipsi: immo totum vniuersum, vt patuit, non est nisi vnus principatus, vt ex hoc possit dici connexum.

Resolutio Dub. I.

Connexiones superiori Articulo assignatæ, si ad vnitatem principij referantur; in vna, eademq; Hierarchia propriam connexionem ponendam esse censuimus, ac vnitatem, quam quidem principij, receptionis operis, subiectiq; vnitatem vocitamus.

A

Id autem, qd vltius quærebatur: Vtrū in vna, & eadē Hierar. sit connectio; Dicendum, qd in Angelis est quatuor considerare, videlicet oēs Hierar.

chias, quamlibet Hierarchiam, quēlibet ordinē, & quēlibet Angelū. Sub ipsa. n. Hierarchia in sua cōitate sūt multæ Hierarchiæ: i. qualibet Hierarchia plures ordines: i. quolibet ordine multi Angeli: in quolibet angelo multæ illuminationes. & omnia hæc se habent fm sub, & supra. Nā vna Hierarchia est altior alia. Vñ & Dio. 10. de celesti Hierar. tractās de cōnexionē angelorū. Primo assignat fm sub, & supra gradus in Hierarchijs: ostendens, qd diuini radij perueniunt à Deo in Hierar. primā, & ab illa in secūdā, & sic deinceps: postea assignat sub, & supra, siue gradus in eadē Hierarchia, vt qd in vna, & eadē Hierarchia vnus

B

ordo est altior alio. Tertio assignat hoc in eodem ordine, vt sicut est quædā Hierar. superior, qdā infima, quædā media, & sicut in eadē Hierarchia vnus ordo se hēt, vt superior: alius, vt inferior: alius, vt medius; sic in eodē ordine, qdā sunt Angeli superiores, quidā inferiores, quidā medij. Simili modo in vno, & eodē angelo illuminationes qdā sunt primæ, qdā mediæ, qdā inferiores: Propter qd ait, qd fm se vnusq; celestis, & humanus animus spāles illuminationes hēt, & primas, & medias: p quācūq; Hierarchiarū illuminationes proprias: sed qd se hnt ordinatē fm sub, & supra cōnexionē aliquā hnt: ideo in omnibus Hierar. & in quolibet ordine, & in quolibet angelo ē aliqua cōnexio. Nā vbi multitudo ibi confusio: supple, nisi sit ordinata. Si aut ordinata est, ipso ordine quandā vnitatē hēt, vt si numeri ordinati sunt, hoc est, qd fm quēdā ordinē respiciūt vnitatē: & si qd diximus de Angelis ordinata sunt: hoc est, qd fm quēdā ordinē ordinantur in vnū Deū, qd line cōnexionē esse nō pōt. Quæcunque. n. ad vnū aliqd ordinant, aliquomodo cōnexa sunt, & vnita. Quod si vellemus de cōnexionē cūm istorū tractare: dicemus cū Dio. 13. de di. nom. qd quæ sunt multa partibus, sunt vnū toto: & quæ sunt multa accidentibus sunt vnū subiecto. Oēs ergo Hierar. sunt multa partibus, sed sunt vnum toto, qd oēs illi principatus rōne vnus principatus faciunt principatū vnū: & oēs ordines i. eadē Hierarchia sunt multa partibus, sed sunt vnū toto, qd oēs hmoi ordines, quasi partes cōstituunt vnā Hierarchiam, quasi quoddā totū: & oēs Angeli in eodē ordine sunt multa partibus, sed sunt vnū toto: multæ ē illuminationes in eodē Angelo sunt multa accidentibus, sed sunt vnū subiecto, Et si vellemus cuilibet istorum dare propriam cōnexionem, & vnitatem: dicemus, quod oēs illæ quatuor connexiones superius traditæ, videlicet secundum principium, finem, perfectionem, & actus, possumus reducere ad vnitatem principij. Nam ideo omnes Hierarchiæ vniuntur in actu illuminandi, quia omnes illæ illuminationes ab eodem principio fontali ordinatæ procedunt in primos: deinde in secūdos, & sic deinceps, vt Deus vnit sibi primos, in eos

C

agendo,